

Rapport

Undersökning om ungdomars relation till alkohol-, narkotika-, tobaks- och fritidsvanor i Vänersborgs kommun

November 2004

Undersökningen är genomförd av Splitvision Business Anthropology på uppdrag av Folkhälsorådet, Vänersborgs kommun

Splitvision
Business Anthropology

Innehåll

1 Förord	2
2 Bakgrund	3
3 Metod	4 - 5
4 Tobak	6 - 15
5 Alkohol	16 - 32
6 Narkotiska preparat	33 - 39
7 Sniffning	40
8 Dopningspreparat	41
9 Fritid	42 - 47
10 Skola	48 - 54
11 Reflektioner	55 - 59
Referenslista	59
Om Splitvision	60
Enkät	61 - 65

1

Förord

En undersökning som denna visar på både bra och mindre bra siffror angående situationen för ungdomar i Vänersborgs kommun. Det är dock viktigt att man även med relativt bra resultat inte nöjdförklarar sig utan fortsätter att verka för ungdomars bästa.

Vi tror att det är viktigt att försöka se situationen så som den ter sig ur ungdomars perspektiv. Ungdomsforskaren Thomas Ziehe har sagt: "Ungdomars situation idag blir inte begriplig enbart genom att äldre erinrar sig om sin ungdom. En sådan självbiografisk jämförelse är inte bara haltande; den är direkt vilseledande".

Vi vill passa på att tacka alla ungdomar som fyllt i enkäten samt alla lärare, rektorer och all skolpersonal som hjälpt oss med att distribuera enkäterna. Utan Er insats hade denna undersökning inte varit möjlig att genomföra.

Citera och använd gärna resultatet i rapporten, men uppge källan, Splitvision Business Anthropology.

Rapporten kan beställas hos Anders Fridén, folkhälsosamordnare, Vänersborgs kommun, 0521-27 11 23, anders.friden@vanersborg.se

Göteborg, den 21 januari 2005
Nancy Aponno och Jonas Modin
Splitvision Business Anthropology

2

Bakgrund

På uppdrag av Folkhälsorådet i Vänersborgs kommun, Anders Fridén, har Splitvision Business Anthropology genomfört en undersökning om alkohol-, narkotika- och tobaksvanor samt fritidsvanor bland ungdomar i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet i Vänersborgs kommun.

Syftet med undersökningen är att synliggöra ungdomarnas attityder till användande av tobak, alkohol och narkotiska preparat och brukarmönster när det gäller tobak, alkohol och narkotiska preparat. Undersökningen ämnar också ge en bild av hur ungdomarnas fritidssituation ser ut.

Den senaste drogvaneundersökningen genomfördes 2002 i Vänersborgs kommun och baserades på ungdomar i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet.

I denna rapport kommer vi att ställa vissa frågor i undersökningen mot resultat från drogvaneundersökningen (2002), men även mot resultat från CANs riksundersökning, 2004. I vissa fall kommer vi även att jämföra denna undersöknings resultat med resultat från den undersökning som Trollhättans Stad lät genomföra hösten 2004.

Undersökningen är en totalundersökning. Procenttal som redovisas i rapporten i text och diagram är närmevärden och har avrundats till hela tal.

Statistik kan ge skenet av att leverera sanningar med en mikroskopisk exakthet. Så är inte fallet. Därför ber vi Er läsa procentsatser och diagram utifrån att det visar tendenser.

I rapporten kommer vi att använda termen *årskurs 9* när vi pratar om ungdomar som går i *skolår* eller *år 9*. Samtliga termer är enligt skolverket

möjliga att bruka, men vi har valt att i rapporten använda oss av den term som är vanligast i dagligt tal.

Tabeller och diagram numreras löpande i rapporten var för sig.

Illustrationerna i rapporten är gjorda av Marika Sigvardsson.

Disposition

I följande kapitel **Metod** kan Ni bland annat fördjupa Er i hur vi har gått tillväga, bakgrunden till undersökningen och statistisk relevans.

I kapitlet **Bakgrundsvariabler** redovisas undersökningens bakgrundsvariabler som exempelvis ålder och kön.

I kapitlen **Tobak, Alkohol, Narkotiska preparat, Sniffning, Dopning, Fritid** och **Skola** presenteras resultatet av undersökningen.

I kapitlet **Reflektion** erhålls en sammanställning och en viss reflektion över resultatet.

Rapporten avslutas med den **enkät** som resultatet av denna undersökning baserar sig på.

Samtliga **frekvenstabeller** och **enkätkommentarer** samt vissa **korstabeller** finner Ni i en separat bilaga.

3

Metod

En skolenkät har delats ut till alla ungdomar som går i årskurs 9, 572 elever, och årskurs 2 i gymnasiet, 453 elever, i Vänersborgs kommun. Enkäten har besvarats under vecka 46-47, 2004.

Svarsdata har bearbetats i SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) för analys och sammanställning till frekvens- och korstabeller.

Svarsfrekvens

Den totala svarsfrekvensen för undersökningen är 84%, vilket är en acceptabel svarsfrekvens för den här typen av undersökningar. Svarsfrekvensen för elever i årskurs 9 är 87% och för elever i årskurs 2 i gymnasiet är svarsfrekvensen 80%.

Bortfall

Totalt för undersökningen har vi ett bortfall på 16%. Bortfallet är att betrakta som normalt i den här typen av undersökningar.

Majoriteten av de som inte har besvarat enkäterna var inte närvarande vid undervisningstillfället när enkäten delades ut. Generellt har 1-3 personer per klass varit frånvarande pga sjukdom eller annan giltig anledning samt några enstaka personer som varit frånvarande pga ogiltig anledning som exempelvis skolk.

6 enkäter från årskurs 9 och 4 enkäter från årskurs 2 i gymnasiet är oseriöst ifyllda och har av denna anledning tagits bort ur materialet. Det

var även en klass i årskurs 2 på gymnasiet (11 personer) som lämnade in alla enkäter blanka.

Vissa enkätfrågor efterfrågar att ungdomarna tar ställning. Exempel på en sådan fråga kan vara: "Tycker du att det är okej att köra bil/moped narkotikapåverkad eller med alkohol i kroppen?" Svarsalternativ är ja eller nej. Har man vid dessa frågor angett mer än ett svar eller exempelvis infogat egna svarsalternativ har dessa inte tagits med i sammanställningen.

Frågeunderlag

Enkätfrågorna har utformats i samarbete mellan Splitvision och Vänersborgs kommuns arbetsgrupp bestående av folkhälsosamordnare och drogsamordnare.

Frågeunderlaget utgörs av en kombination av Splitvisions frågor och frågor från Vänersborgs tidigare undersökning som delvis baseras på CANs frågor. Totalt består frågeunderlaget av 63 frågor, varav några är av öppen karaktär. Själva frågeunderlaget, enkäten, finns att tillgå längst bak i denna rapport.

Undersökningen har genomförts med ett etnografiskt perspektiv, vilket innebär att vi i enkätupbyggnad och vid analys av enkätsvar fokuserar på ungdomars egen bild av tillvaron.

Det finns alltid en begränsning med enkäter, då man i förväg väljer vilka frågor man önskar få svar på. På olika sätt har vi dock försökt att ge utrymme för öppna svar, möjlighet att skriva ytterligare alternativ till förvalda svarsalternativ samt möjlighet till att skriva egna kommentarer i enkäten. Detta med syfte att så långt som möjligt, i en enkät, få läsarnas egna perspektiv på sin situation.

Statistik

Procenttal som redovisas i rapporten i text och diagram är närmevärden och kommer att avrundas till hela tal. Vid avrundning av procentsatser till närmsta heltal blir summan i vissa diagram inte alltid 100 procent.

Om flera svar tillåts i en fråga summerar inte de olika svarsalternativens delsummor nödvändigtvis till 100 procent.

Undersökningen är genomförd som en totalundersökning. Då alla elever inte har haft möjlighet att svara på enkäten kan resultatet vara behäftat med en viss osäkerhet. Hur procentsatserna ändrar sig vid de olika svarsfördelningarna visas nedan i tabell 3:1, konfidensintervall.

Exempelvis kan vi titta på frågan "Har du testat att ta dopningspreparat?". Låt säga att det finns en svarsfördelning på 40 procent *ja* och 60 procent *nej*. Tittar vi på 500 personer blir den statistiska säkerhetsmarginalen på $\pm 4,4$. Fördelningen skulle då kunna vara exempelvis 35,6 procent *ja* och 64,4 procent *nej*. Den statistiska säkerhetsmarginalen är som störst vid en svarsfördelning på 50 procent - 50 procent.

Storleken på den statistiska säkerhetsmarginalen påverkas av urvalets storlek. Ju lägre bastal (antal svarande) som redovisas, desto högre felmarginal.

Bastal	5-95	20-80	30-70	40-60	50-50
50	6,2	11,3	13,0	13,9	14,1
100	4,4	8,0	9,2	9,8	10,0
200	3,1	5,6	6,5	6,9	7,1
500	2,0	3,6	4,1	4,4	4,5
1.000	1,4	2,5	2,9	3,1	3,2

Tabell 3:1 Konfidensintervall.
Källa: Marknadsundersökning ISBN: 91-44-01799-5

Bakgrundsvariabler

Genomgående ligger undersökningens bakgrundsvariabler nära den rådande demografiska profilen för ungdomar i Vänersborgs kommun (2004) och utgör därmed ett bra statistiskt underlag.

	Årskurs 9			Årskurs 2 i gymnasiet		
	Tjejer	Killar	Totalt	Tjejer	Killar	Totalt
Antal svarande	234	264	498	165	199	364

Tabell 3:2 Antal svarande i undersökningen fördelat per årskurs och kön.

4

Tobak

49% av ungdomarna i undersökningen (årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet) uppger att de aldrig har rökt cigaretter och 55% uppger att de aldrig har snusat.

Det är främst i 14-årsåldern som de flesta ungdomar prövar på tobak.

Det är fler killar som snusar än tjejer. Det är fler tjejer som röker cigaretter än killar, även om något fler killar än tjejer uppger att de feströker och röker ibland.

Tobakskonsument

20% av ungdomarna i årskurs 9 och 43% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet är tobakskonsumenter.¹

Vid en jämförelse med undersökningen från 2002 kan vi se att killar i årskurs 9 ligger runt snittet och tjejer i samma årskurs ligger under snittet för undersökningen 2002. Ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet ligger över snittet för undersökningen 2002.

	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjej	Kille	Tjej	Kille
2004	17%	23%	41%	44%
2002	33%	33%	38%	47%

Tabell 4:1 Jämförande statistik mellan Vänersborgs undersökning 2004 och 2002. Per antal ungdomar i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet som är tobakskonsumenter, dvs uppger att de i någon omfattning röker och/eller snusar.

¹ Definition för *tobakskonsument* är en person som i någon omfattning anger att hon eller han röker och/eller snusar.

Cigaretter

Drygt hälften (49%) av ungdomarna i undersökningen uppger att de aldrig har rökt cigaretter. 23% uppger att de röker i någon omfattning.

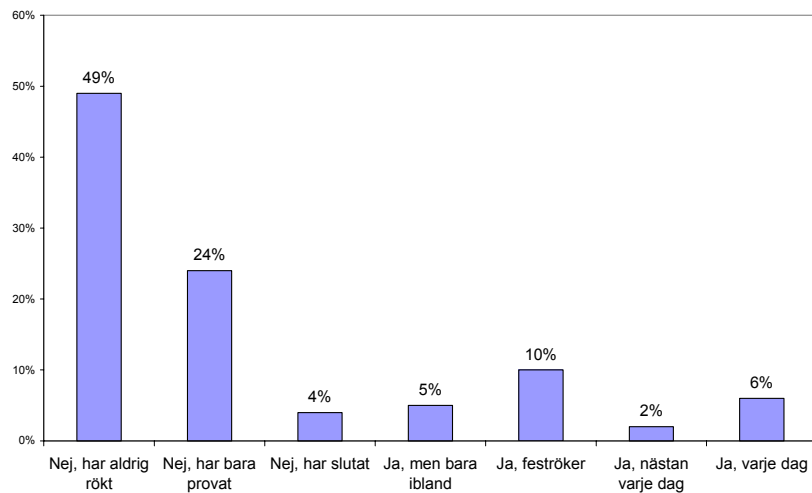

Diagram 4:1 Röker du cigaretter? Per samtliga.

Vid vilken ålder röker ungdomar för första gången?

Många av de ungdomar som har rökt en hel cigarett gjorde det för första gången när de var 14 år (10%). 8% har dock uppgett att de rökte en hel cigarett redan när de var 11 år eller yngre.

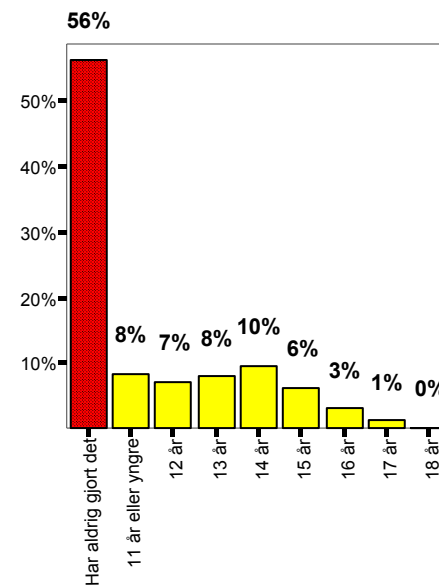

Diagram 4:2 Hur gammal var du när du för första gången rökte en hel cigarett? Per samtliga

Åldern för när man för första gången rökte en hel cigarett skiljer sig mellan tjejer och killar. Det är fler killar som har debuterat när de är *11 år eller yngre* (11% av killarna och 6% av tjejerna). Tjejerna ligger, procentuellt sett, något över killarna fram till 14 års ålder. Vid 15-16 års ålder ligger killarna något över tjejerna (se diagram 4.3).

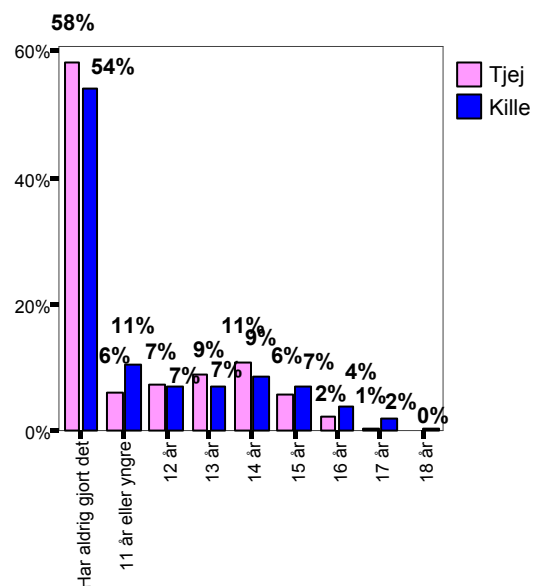

Diagram 4:3 Hur gammal var du när du för första gången rökte en hel cigarett? Per kön.

Skillnader i rökning

Det är en större andel tjejer som uppger att de röker varje dag jämfört med killar. Killar feströker däremot i större utsträckning än tjejer (se diagram 4.4).

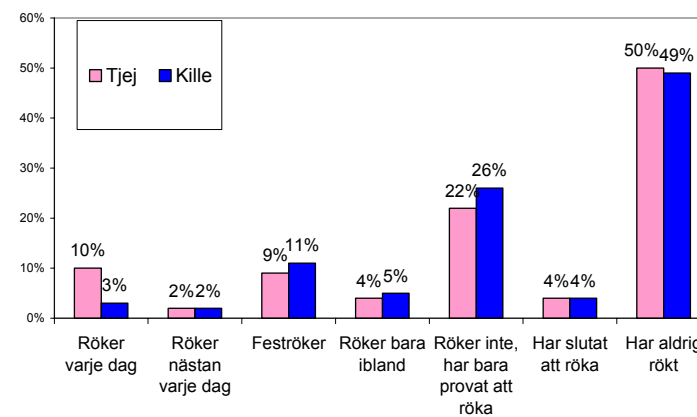

Diagram 4:4 Röker. Per kön på samtliga ungdomar.

Det är en större andel ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet som uppger att de i någon omfattning röker jämfört med ungdomar i årskurs 9 (se tabell 4:2).

15% av tjejerna i årskurs 2 i gymnasiet uppger att de röker nästan varje dag (se tabell 4:3).

	Årskurs 9			Årskurs 2 i gymnasiet		
	Tjej	Kille	Totalt	Tjej	Kille	Totalt
Har aldrig rökt	59%	54%	56%	37%	42%	40%
Har bara provat	22%	28%	26%	21%	22%	22%
Har slutat	3%	3%	3%	5%	6%	5%
Röker ibland	3%	4%	3%	5%	7%	6%
Feströker	6%	7%	6%	14%	16%	15%
Röker nästan varje dag	<1%	1%	1%	3%	4%	4%
Röker varje dag	7%	3%	5%	15%	3%	8%

Tabell 4:2 Röker. Per födelseår och kön.

60% av ungdomarna i årskurs 2 och 44% av ungdomarna i årskurs 9 uppger att de i någon omfattning röker eller att de bara har provat att röka eller att de har slutat att röka (se tabell 4:2.).

Jämför vi med drogvanundersökningen som genomfördes för Vänersborgs kommun 2002 ligger ungdomarna i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet (2004) rejält under värdena för undersökningen 2002, förutom när det gäller tjejer i årskurs 2 i gymnasiet som ligger 2% över värdet för 2002 års undersökning.

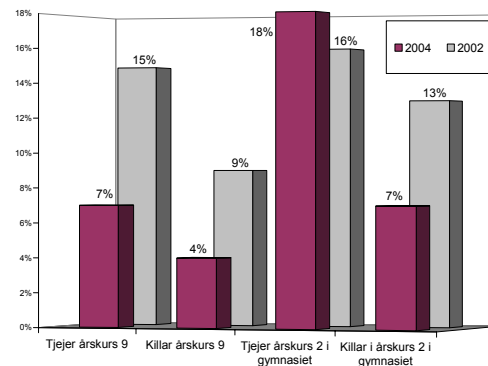

Diagram 4:5 Röker varje eller nästan varje dag. Per åskurs. Jämförelse mellan Vänersborgs drogvanundersökningar 2004 och 2002. Den främre stapelraden representerar resultat från årets undersökning, och den bakre raden representerar resultat från 2002

Utvecklingen av rökning bland ungdomar i årskurs 9

Rökning bland ungdomar i årskurs 9 var enligt CAN² utbredd i början av 1970-talet för att minska fram till mitten av 1980-talet och åter öka under slutet av årtiondet. Därefter har nivåerna, enligt CAN, varit relativt oförändrade. År 2002 rökte 25% av killarna och 34% av tjejerna. År 2004 rökte 18% av killarna och 30% av tjejerna.

Jämförelse med rikssnitt

För ungdomar i årskurs 9 ligger Vänersborg under rikssnittet för killar och långt under rikssnittet när det gäller tjejer, om vi jämför med värden från CANs riksundersökning, 2004.³

Bland de ungdomar som går i årskurs 9 i Vänersborgs kommun, uppger 16% av tjejerna och 15% av killarna i undersökningen att de röker (se diagram 4:6).

² Drogutvecklingen i Sverige. Rapport 2003. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Rapport nr 71.

³ Preliminär sammanfattning av resultaten från *Skolelevers drogvanor 2004*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

För ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet ligger Vänersborg under rikssnittet om vi jämför med värden från CANs riksundersökning, 2004.⁴

Bland ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet i Vänersborgs kommun, uppger 37% av tjejerna och 30% av killarna i undersökningen att de röker (se diagram 4:6).

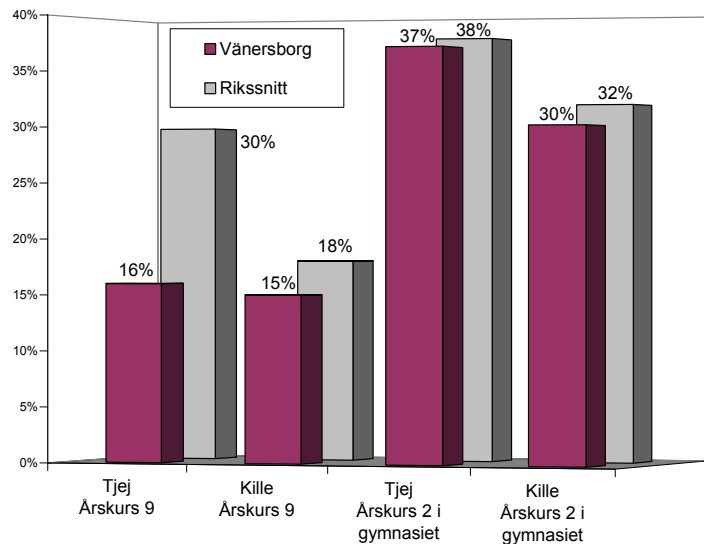

Diagram 4:6 Jämförande statistik mellan antal ungdomar som röker i Vänersborgs kommun och riksundersökning CAN, 2004. Den främre stapelraden representerar Vänersborg, och den bakre raden representerar riksvärden enligt CAN. Värdena baseras på alla som har uppgett att de i någon omfattning röker.

⁴ Preliminär sammanfattning av resultaten från *Gymnasieelevers drogvanor 2004*. Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Snus

I undersökningen uppger 55% av ungdomarna att de aldrig har snusat. 16% uppger att de snusar i någon omfattning.

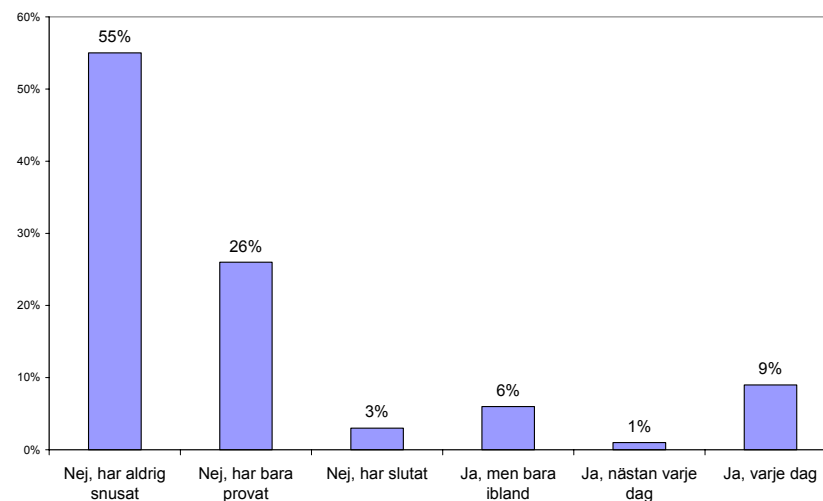

Diagram 4:7 Snusar du? Per samtliga.

Med undantag för tjejer i årskurs 2 i gymnasiet som "snusar ibland" i större utsträckning än killar i samma årskurs, är det vanligare att killar snusar jämfört med tjejer (se tabell 4:3).

	Årskurs 9			Årskurs 2 i gymnasiet		
	Tjej	Kille	Totalt	Tjej	Kille	Totalt
Har aldrig snusat	75%	55%	64%	52%	36%	43%
Har bara provat	20%	26%	23%	32%	26%	29%
Har slutat	1%	2%	2%	2%	6%	4%
Snusar ibland	3%	6%	4%	10%	6%	8%
Snusar nästan varje dag	---	1%	1%	1%	3%	2%
Snusar varje dag	1%	10%	6%	3%	24%	14%

Tabell 4:3 Snusar. Per födelseår och kön.

57% av ungdomarna i årskurs 2 och 36% av ungdomarna i årskurs 9 uppger att de snusar i någon omfattning eller att de bara har provat att snusa eller att de har slutat att snusa. (För uppgifter om hur många ungdomar i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet som i någon omfattning snusar, se tabell 4:4.)

Jämför vi med drogvanundersökningen som genomfördes för Vänersborgs kommun 2002 ligger killarna i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet (2004) under värdena för 2002. Tjejerna i årskurs 2 i gymnasiet ligger över värdet för 2002 års undersökning. Det saknas uppgifter från drogvanundersökningen 2002 angående tjejer i årskurs 9 för denna fråga.

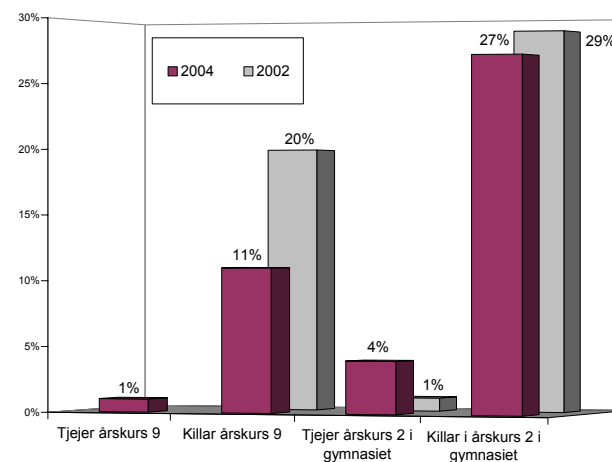

Diagram 4:8 Snusar varje eller nästan varje dag. Per årskurs. Jämförelse mellan Vänersborgs drogvanundersökningar 2004 och 2002. Den främre stapelraden representerar resultat från årets undersökning, och den bakre raden representerar resultat från 2002. Uppgift saknas för tjejer i årskurs 9 från drogvanundersökningen 2002.

Man kan skönja en ökning av tjejer som uppger att de snusar i jämförelse med data från undersökningen 2002. Detta skulle kunna vara en följd av att de tillhör en målgrupp som tobaksproducenterna vänder sig till allt mer.

Snusproducenter riktar sig alltmer mot en kvinnlig målgrupp med portionssnus, snus med smak och med design och färgsättning på snusburkar som tilltalar en kvinnlig målgrupp. Hur kommer detta påverka snusandet framöver? Det finns en risk att allt fler tjejer kommer att börja snusa framöver. Huruvida de ersätter tjejer bland gruppen som redan röker eller om det är tjejer som aldrig använt tobak innan de börjar snusa kan vara viktigt att reflektera runt. Vilken inverkan denna inriktning av snus har på gruppen tjejer som redan röker vågar vi inte uttala oss om, men om gruppen som får ett nikotinberoende ökar finns det en större risk för att man söker sig till andra nikotinprodukter.

Rikssnitt

För ungdomar i årskurs 9 ligger Vänersborg under rikssnittet för killar och tjejer om vi jämför med värden från CANs riksundersökning, 2004.⁵ Bland de ungdomar som går i årskurs 9 i Vänersborgs kommun, uppger 4% av tjejerna och 17% av killarna i undersökningen att de snusar (se diagram 4:9).

För ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet ligger Vänersborg över rikssnittet för tjejer och killar om vi jämför med värden från CANs riksundersökning, 2004.⁶ Bland ungdomar som går i årskurs 2 i gymnasiet i Vänersborg kommun, uppger 13% av tjejerna och 33% av killarna i undersökningen att de snusar (se diagram 4:9).

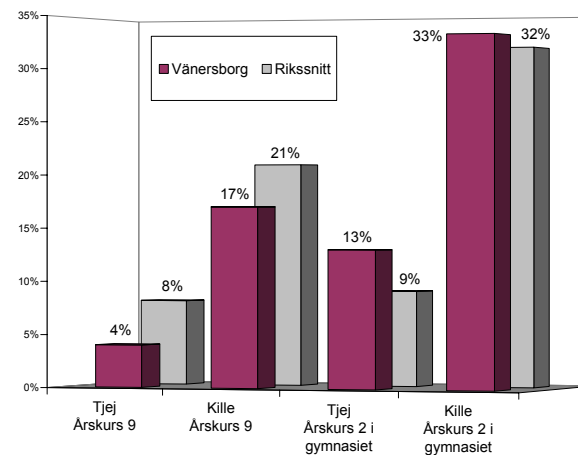

Diagram 4:9 Jämförande statistik mellan antal ungdomar som snusar i Vänersborgs kommun och riksundersökning CAN, 2004. Den främre stapelraden representerar Vänersborg och den bakre raden representerar riksvärden enligt CAN. Värdena baseras på alla som har uppgett att de i någon omfattning snusar.

När det gäller killar i årskurs 9 kan vi i CANs riksundersökningar se att andelen killar som snusar har minskat sedan 2001 (27%). 2002 uppgav 25% att de snusar och i år är det 21% som uppgett att de snusar.

När det gäller tjejer i årskurs 9 i CANs riksundersökningar kan vi, över tid, se att andelen som snusar fortfarande är lägre än killar, men att den har ökat de senaste åren. 2001 och 2002 var det 5% av tjejerna som uppgav att de snusar och i år är det 8% av tjejerna som uppgett att de snusar.

⁵ Preliminär sammanfattning av resultaten från *Skolelevers drogvanor 2004*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

⁶ Preliminär sammanfattning av resultaten från *Gymnasieelevers drogvanor 2004*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Vid vilken ålder snusar ungdomar för första gången?

Flertalet av de ungdomar som har testat att snusa gjorde det när de var 14 år.

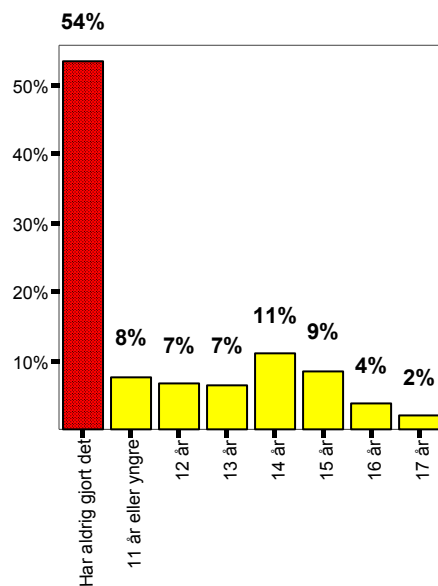

Diagram 4:10 Hur gammal var du när du snusade för första gången?
Andelen som i denna fråga uppgav att de aldrig har snusat stämmer väl överens med resultatet på frågan *Snusar du?* (diagram 4:7).

Åldern för när man snusade för första gången skiljer sig mellan tjejer och killar. Killarna ligger, procentuellt sett, över tjejerna fram till 14 års ålder. Vid 15-17 års ålder jämnar det ut sig och killar och tjejer har någorlunda likvärdiga värden, se diagram 4:11.

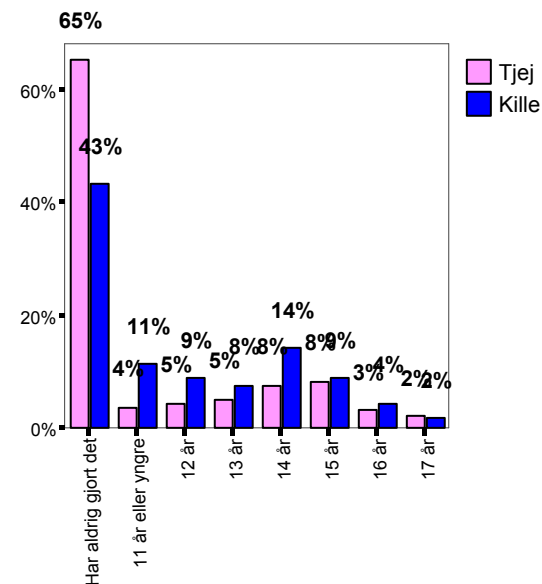

Diagram 4:11 Hur gammal var du när du snusade för första gången? Per kön.

Hur får man tag på tobak?

48% av ungdomarna i undersökningen uppger att de får tag på tobak genom att köpa den själv, 20% får tag på tobak då de blir bjudna av kompisar och 13% från annan myndig person som köper ut åt dem.

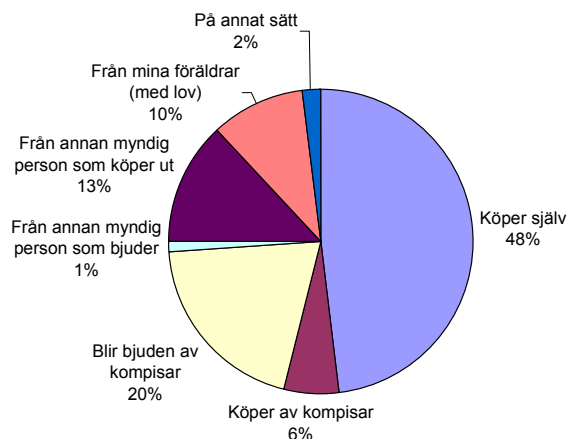

Diagram 4:12 Hur får du oftast tag på cigaretter och snus? Per samtliga. <1% har angett att de får tag på tobak genom att ta hemma utan lov.

När det gäller skillnader på hur man får tag på tobak för ungdomar i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet kan vi se att en större andel ungdomar blir bjudna på tobak av kompisar i årskurs 9, medan en större andel ungdomar köper tobak själv i årskurs 2 (se tabell 4:6).

Få tag på tobak	Årskurs 9	Årskurs 2 i gymnasiet
Köper själv	32%	57%
Köper av kompisar	9%	4%
Blir bjuden av kompisar	25%	18%
Från mina föräldrar (med lov)	14%	8%
Tar hemma utan lov	1%	---
Från annan myndig person som köper ut	15%	12%
Från annan myndig person som bjuder	---	1%
På annat sätt	4%	1%

Tabell 4:4 Hur får du oftast tag på cigaretter och snus? Per årskurs.

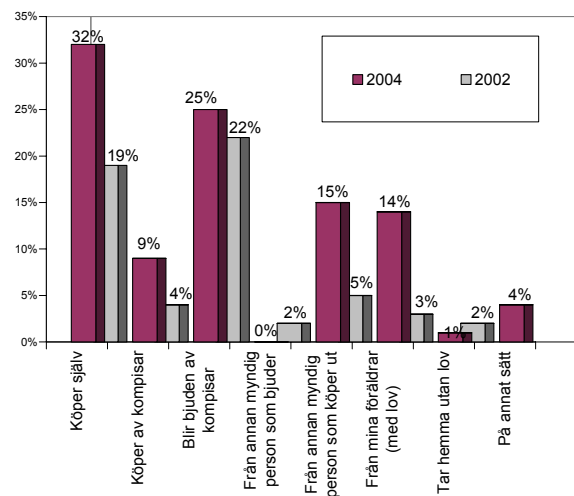
Notera att 32% av ungdomarna i årskurs 9 och att 57% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet uppger att de *köper tobak själva* (se tabell 4:4). Det är betydligt vanligare bland killarna både i årskurs 9 och för killar i årskurs 2 i gymnasiet att de anger att de *köper själv*, de ligger ungefär 10% över tjejernas värden.

Det finns en skillnad i hur killar och tjejer får tag på tobak. Främst kan vi se en skillnad i att 23% av tjejerna (procentuellt något fler tjejer i årskurs 9 än i årskurs 2 i gymnasiet, 29% respektive 20%) och 7% respektive 9% av killarna uppger att de får tag på tobak genom någon myndig person som köper ut.

21% av killarna och 3% av tjejerna i årskurs 9 uppger att de, lovligen, får tag på tobak genom sina föräldrar.

När det gäller övriga alternativ att få tag på tobak förhåller det sig relativt jämnt mellan könen, sett per årskurs.

Jämför vi med drogvaneundersökningen som genomfördes för Vänersborgs kommun 2002 ligger årets ungdomar (2004) över värdena för ungdomarna i drogvaneundersökningen 2002 när det gäller alla sätt de får tag på tobak, förutom genom *annan myndig person som bjuder och tar hemma utan lov*.

4:13 Hur får du oftast tag på cigaretter och snus? Per årskurs 9.

Jämförelse mellan Vänersborgs ungdomar i årskurs 9 2004 och 2002. De främre staplarna representerar ungdomar från 2004 års undersökning och de bakre staplarna representerar ungdomar från 2002 års undersökning

Vi kan se att det som framförallt har ökat sedan 2002 är att ungdomar har angett att de köper tobak själv och att någon annan myndig person köper ut åt dem. Man kan ställa sig frågan var någonstans de köper tobak. Finns det vissa butiker i Vänersborg eller i dess närområde, där man kan köpa tobak eller handlar det om smuggelcigaretter?

5

Alkohol

80% av ungdomarna i undersökningen har någon gång druckit eller smakat på alkohol och 28% har druckit alkohol under de senaste 7 dagarna.

20% av ungdomarna i undersökningen säger att de aldrig har druckit alkohol, medan 16% säger att de dricker sällan, 17% säger att de har smakat eller druckit alkohol en gång och 47% säger att de dricker någon gång i månaden till dagligen.

Ser vi till de senaste 12 månaderna så uppger 63% av ungdomarna i årskurs 9 att de har druckit alkohol (i 2002 års undersökning var det 68%) och 83% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet uppger att de har druckit alkohol (i 2002 års undersökning var det 89%).

Årskurs	Undersökning	Kön	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger
Årskurs 9	2002	Tjejer	26%	15%	59%
		Killar	36%	18%	47%
	2004	Tjejer	38%	18%	44%
		Killar	37%	20%	44%
Årskurs 2 i gymnasiet	2002	Tjejer	10%	9%	81%
		Killar	13%	9%	77%
	2004	Tjejer	16%	13%	71%
		Killar	18%	10%	73%

Tabell 5:1 Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit någon alkoholhaltig dryck? Statistiken från 2002 kommer från Per Blancks *Drogvaneundersökning 2002*, på uppdrag av Vänersborgs kommun.

Alkoholkonsument

48% av ungdomarna i årskurs 9 och 21% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet säger att de *inte dricker* alkohol.

Vanligast är det bland tjejer att de inte dricker alkohol. Det är 50% av tjejerna i årskurs 9 och 22% av tjejerna i årskurs 2 i gymnasiet som uppger att de *inte dricker alkohol*. Bland killarna är det 46% av killarna i årskurs 9 och 20% av killarna i årskurs 2 i gymnasiet som uppger att de *inte dricker alkohol*.

73% av ungdomarna i årskurs 9 och 88% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet har någon gång druckit alkohol. Har druckit alkohol innefattar en skala från *har smakat till dricker dagligen*.

34% av ungdomarna i årskurs 9 har någon gång blivit bjuden på alkohol i hemmet av sina föräldrar. 53% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet har någon gång blivit bjuden på alkohol i hemma av sina föräldrar.

Jämför vi ungdomar i årskurs 9 i Vänersborgs kommun med CANs riksundersökning (2004) när det gäller om man har provat att dricka alkohol, ligger ungdomarna i Vänersborg under rikssnittet för tjejer med 12% och under rikssnittet för killar med 8% (se tabell 5:2). Jämför vi med värdena för Vänersborg, 2002 uppvisas, även här, en minskning i antalet ungdomar som dricker alkohol.

Gör vi samma jämförelse för ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet ligger ungdomarna i Vänersborgs kommun under rikssnittet för tjejer med 6% och för killar med 5%. Även här kan vi se en minskning i antalet ungdomar som dricker alkohol jämfört med statistiken från Vänersborgs undersökning från 2002.

För att klassificeras som *alkoholkonsument* i denna undersökning ska man jakande ha besvarat frågan om man under de senaste 12 månaderna har druckit någon alkoholhaltig dryck. I CANs undersökning beräknas ungdomarna vara alkoholkonsumenter eller ej utifrån den mängd eller de mängder alkohol de uppger att de dricker.⁷

I vår undersökning är klassificeringen för att vara alkoholkonsument vidare än CANs klassificering, vilket medför att värdena i denna undersökning när det gäller dessa frågor kan ligga något högre än CANs värden, se tabell 5:2.

⁷ För att bli klassificerad som alkoholkonsument i CANs undersökning krävs att vederbörande "en gång om året eller mer sällan" dricker antingen ett glas öl (gäller ej lättöl), 2 cl av s k blanddrycker, 2 cl vin eller 2 cl sprit. Denna definition har erhållits genom att kombinera den lägsta konsumtionsfrekvensen i frågeformuläret med den lägsta konsumtionskvantiteten för varje dryck. Alla personer som svarat på frågan om frekvensen och kvantiteten för de drycker som ingått har klassificerats som alkoholkonsumenter eller icke-konsumenter.

	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjej	Kille	Tjej	Kille
Vänersborg 2004	62%	63%	84%	82%
Vänersborg 2002	74%	64%	90%	87%
Trollhättan 2004	77%	75%	96%	93%
Rikssnitt	74%	71%	90%	87%

Tabell 5:2 Jämförande statistik mellan antal ungdomar i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet som uppger att de har provat att dricka alkohol under de senaste 12 månaderna i Vänersborgs kommun och rikssnittet enligt CANs undersökning (2004). När det gäller CANs klassificering av alkoholkonsumenter, se fotnot 7.

22% av ungdomarna i årskurs 9 i Vänersborg anger att de har druckit alkohol under de senaste 7 dagarna, vilket är 6% lägre jämfört med CANs riksundersökning.

För årskurs 2 i gymnasiet ligger killar i Vänersborg 10% under riksnivån och tjejer i Vänersborg 9% under riksnivån (se diagram 5:1).

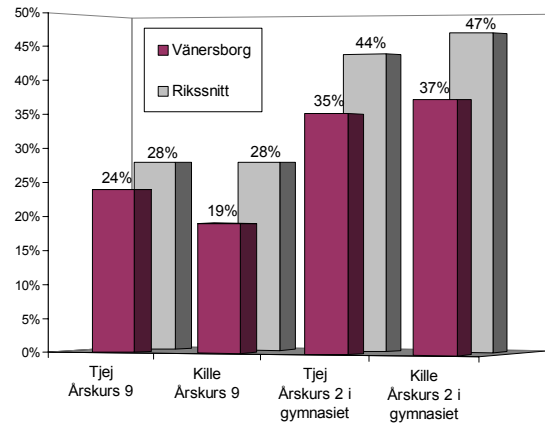

Diagram 5:1 Har du druckit någon alkoholhaltig dryck de senaste 7 dagarna? Jämförande statistik mellan Vänersborgs kommun och CANs riksundersökning, 2004.

Alkoholdebut

Bland samtliga ungdomar i undersökningen har 65% druckit alkohol före sin 15-årsdag. De flesta gör sin alkoholdebut vid *14 års ålder* (se diagram 5:2). 17% uppger att de aldrig har druckit alkohol.

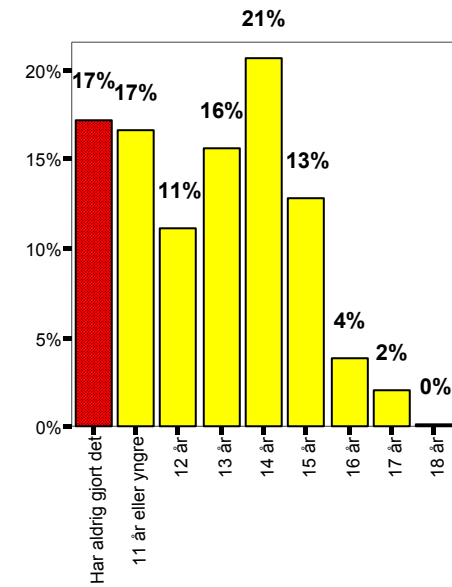

Diagram 5:2 Hur gammal var du när du drack alkohol första gången?

Åldern för alkoholdebut skiljer sig mellan tjejer och killar. Det är betydligt fler killar som har debuterat när de var *11 år eller yngre* (23% av killarna mot 13% av tjejerna). Bortsett från *11års ålder (och yngre)* visar tjejer något högre procenttal än killar, med undantag för 15 år och 17år (se diagram 5:3).

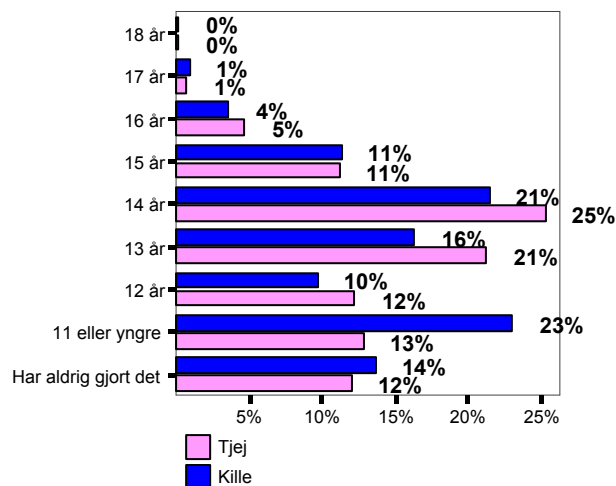

Diagram 5:3 Hur gammal var du när du drack alkohol första gången, per kön?

Berusade

44% av ungdomarna uppger att de aldrig har varit berusade.

Killar ligger procentuellt något över tjejer i årskurs 9 på frågan om de *någon gång har druckit så mycket alkohol att de upplevt sig berusade*. Skillnaden mellan killar och tjejer i årskurs 2 i gymnasiet när det gäller att ha varit berusad är marginell, se diagram 5:4.

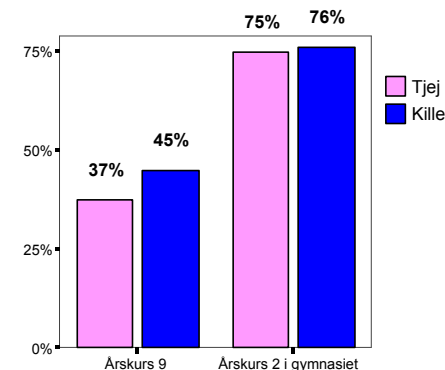

Diagram 5:4 Andel ungdomar som svarat att de någon gång har druckit så mycket alkohol att de känt sig berusade.

De absolut vanligaste platserna att bli berusad på för första gången är, oavsett kön, *hos vänner* samt *på fest, krogen eller disco*, se diagram 5:5.

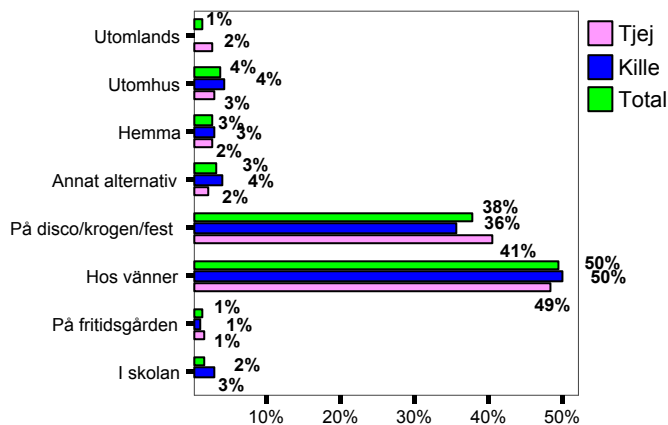

Diagram 5:5 Om du varit berusad, var skedde detta första gången?

Flest av de ungdomar som har blivit berusade blev det för första gången vid **14 års ålder**. Mönstret mellan alkoholdebuten och när de blir berusade första gången skiljer sig åt genom att det procentuellt är färre i intervallerna innan 15 års ålder för frågan när man blev *berusad för första gången* (se diagram 5:2 och 5:6).

Hälften av ungdomarna i undersökningen har varit berusade innan de fyllt 16 år.

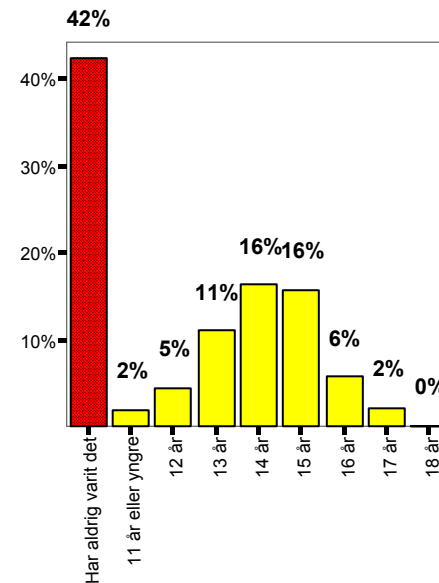

Diagram 5:6 Hur gammal var du när du blev berusad första gången?

Ser vi till skillnaden mellan killar och tjejer när de blev berusade för första gången har tjejer en topp vid 14 års ålder och killar vid 15 års ålder. Generellt sett ligger killarna något över tjejerna när det gäller berusning för första gången, se diagram 5:7. Det är markant fler tjejer som anger att de aldrig varit berusade jämfört med killar (46% respektive 39%).

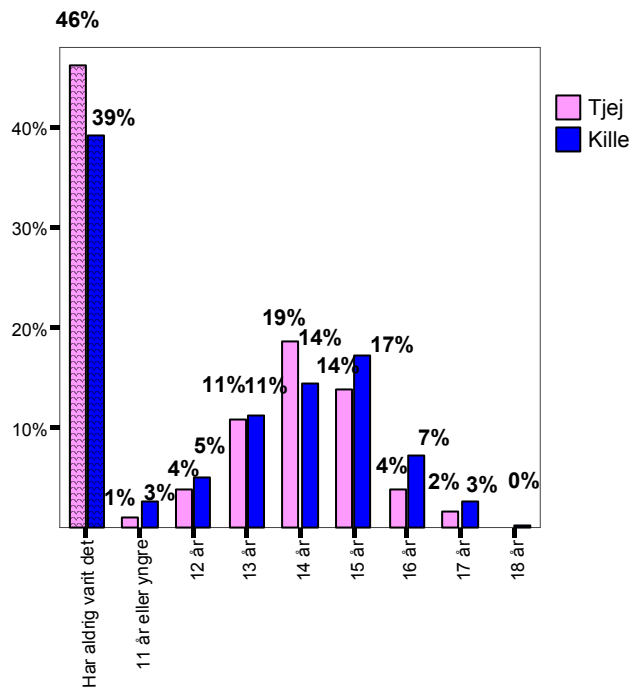

Diagram 5:7 Hur gammal var du när du blev berusad första gången, per kön?

Hur ofta dricker ungdomar alkohol?

22% av ungdomarna i årskurs 9 och 36% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet har druckit alkohol under de senaste 7 dagarna.

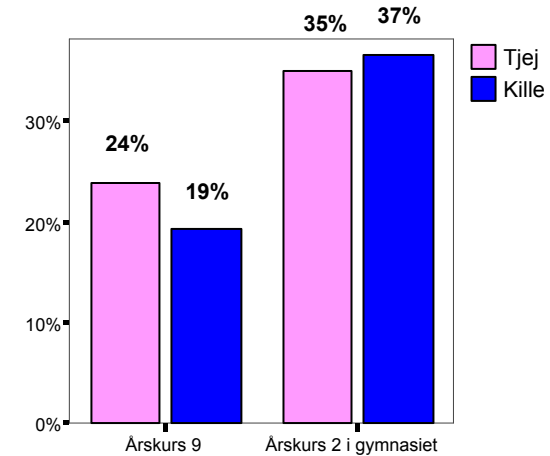

Diagram 5:8 Andel ungdomar som under de senaste 7 dagarna druckit alkohol. Per årskurs och kön.

Ser man till hur ofta ungdomarna dricker alkoholhaltiga drycker så är det vanligast för ungdomarna i årskurs 9 att de *inte dricker alls* (27%), att de *dricker någon gång i månaden* (26%), *har smakat* (20%). För ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet är det vanligast att de *dricker någon gång i månaden* (41%), *följt av att de dricker en gång i veckan* (17%) och *sällan* (17%) och *aldrig* (12%).

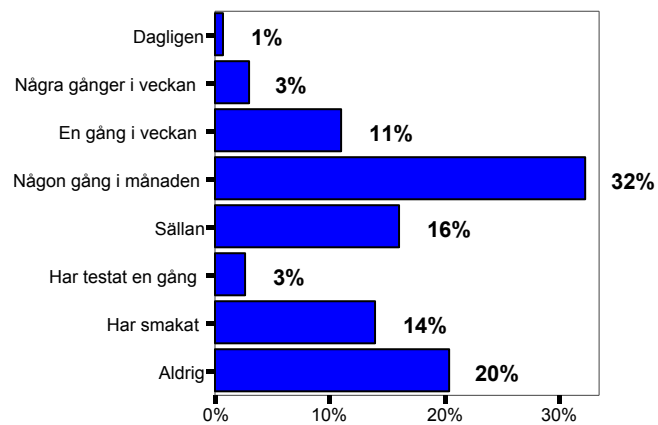

Diagram 5:9 Hur ofta dricker du alkoholhaltiga drycker (öl, alkoholisk starkcider, vin eller sprit)?

Hur ofta	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar
Aldrig	27%	27%	10%	13%
Har smakat	22%	17%	9%	5%
Har testat en gång	3%	3%	2%	1%
Sällan	13%	18%	19%	16%
Någon gång i månaden	28%	25%	41%	41%
En gång i veckan	5%	8%	15%	19%
Några gånger i veckan	1%	3%	4%	5%
Dagligen	---	<1%	---	2%

Tabell 5:3 Hur ofta dricker du alkoholhaltiga drycker? Per årskurs och kön.

Föräldrars kännedom

Övervägande delen av ungdomarna i undersökningen anger att föräldrarna är medvetna om att de dricker alkohol (74%), även om de inte har kännedom om allt de dricker. Flest bland killar i årskurs 2 i gymnasiet anger att föräldrarna har kännedom om deras dryckesvanor.

Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol?	Samtliga elever	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
		Tjej	Kille	Tjej	Kille
Nej, det gör de inte	26%	40%	38%	18%	13%
Ja, men bara en liten del av det jag dricker	35%	37%	31%	28%	42%
Ja, de känner i princip till allt jag dricker	39%	23%	31%	54%	45%

Tabell 5:4 Föräldrars kännedom om ungdomarnas dryckesvanor. Per årskurs och kön.

34% av ungdomarna i årskurs 9 och 53% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet har blivit bjudna på någon alkoholhaltig dryck av sina föräldrar.

Bland de ungdomar som har blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar har fler, till antalet, varit berusade. Gruppen utgörs av fler intensivkonsumenter och även av fler ungdomar som mer frekvent dricker alkohol, se tabell 5:5.

	Har blivit bjuden av föräldrarna på alkohol	Har aldrig blivit bjuden av föräldrarna på alkohol
Har någon gång druckit så mycket att jag blivit berusad	72%	44%
Intensivkonsument av alkohol, fem till sju glas eller mer	51%	27%
Dricker alkohol någon gång i månaden till dagligen	65%	34%

Tabell 5:5 Konsumtion av alkohol i relation till om ens föräldrar har bjudit en på alkohol eller ej. Det finns dock många faktorer som kan ligga bakom samband som dessa ovan.

Mängden alkohol

Av ungdomarna dominerar killar i drickande av de stora kvantiteterna, oberoende om de går i årskurs 9 eller årskurs 2 i gymnasiet. Men både bland killar och tjejer i gymnasiets årskurs 2 dricker runt hälften eller över hälften stora kvantiteter alkohol när de dricker alkohol. Mest dricks det bland killarna, där hela 41% dricker *åtta eller fler glas* när de dricker alkohol.

	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjej	Kille	Tjej	Kille
Dricker inte alkohol	50%	46%	22%	20%
Ett till två glas	18%	19%	11%	11%
Tre till fyra glas	17%	7%	18%	7%
Fem till sju glas	10%	12%	34%	21%
Åtta eller fler glas	5%	16%	16%	41%

Tabell 5:6 Mängden dryck ungdomar dricker en typisk dag då de dricker alkohol. Per årskurs och kön. Glas innebär ölglas, vinglas, drinkglas eller snapsglas. Flaskor med starköl, starkcider, mellancider och folköl beräknas som ett glas och burkar beräknas som 1 ½ glas.

Intensivkonsumtion

I CANs undersökning nämns ungdomars konsumtion av alkohol bland annat i måttet *intensivkonsumtion* av alkohol, vilket enligt CAN innebär att ungdomar dricker alkohol motsvarande minst en halv halvflaska sprit eller en helflaska vin eller 4 burkar starköl eller samma mängd blanddrycker (t ex cider och alkoholisk) eller 6 burkar folköl vid samma tillfälle.⁸

⁸ Preliminär sammanfattning av resultaten från *Gymnasieelevers drogvanor 2004*. Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Utformningen av frågorna angående alkohol i Vänersborgs enkät stämmer inte tillfullo överens med CANs frågebatteri, vilket medför att en direkt jämförelse inte kan göras gällande intensivkonsumtion. I tabell 5:7 följer en jämförelse mellan dem som i Vänersborgs undersökning dricker i intervallet *fem till sju glas* till *åtta eller fler glas* (rödfärgade celler i tabell 5:7) och CANs statistik från 2004.

	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjej	Kille	Tjej	Kille
Vänersborg 2004	15%	28%	50%	62%
Trollhättan	22%	29%	50%	67%
Rikssnitt	23%	26%	39%	49%

Tabell 5:7 Intensivkonsumtion. Per årskurs och kön. Jämförande statistik mellan Vänersborgs kommun och CANs riksundersökning, 2004.

Det har skett en ökning i intensivkonsumtion av alkohol bland ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet sedan 2002. I undersökningen 2002 var det 43% som intensivkonsumerade alkohol *en gång i månaden eller oftare* i årskurs 2 i gymnasiet och i vår undersökning (2004) är det 50%.

I Vänersborgs undersökning (2002) var det 21% i årskurs 9 som intensivkonsumerade alkohol *en gång i månaden eller oftare* jämfört med 19% som gör det i denna undersökningen (2004).

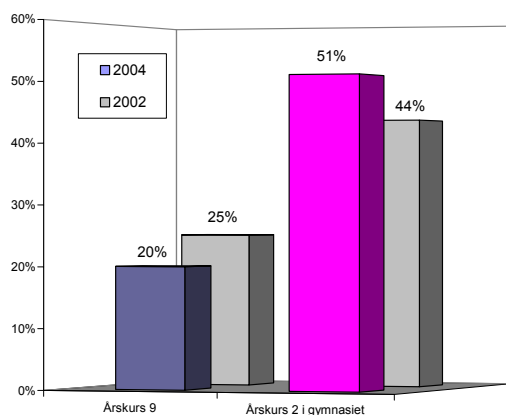

Diagram 5:10 Intensivkonsumtion av alkohol en gång i månaden eller oftare. Per årskurs. Jämförande statistik mellan Vänersborgs kommun 2002 och 2004.

Vad dricker ungdomarna?

Det som flest ungdomar i årskurs 9 dricker är i fallande ordning *starköl*, *folköl/mellancider*, *starkcider/alkoläsk*, *starksprit*, *hembränt* och *vin*. Bland killar dominerar helt klar starköl som den vanligaste drycken medan för tjejer dominerar starkcider och alkoläsk, se diagram 5:11.

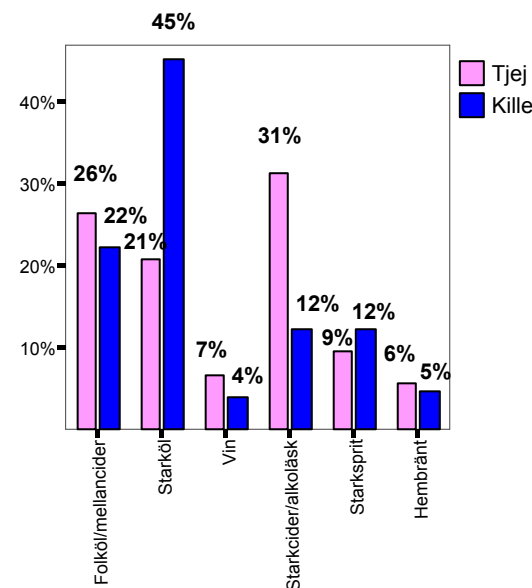

Diagram 5:11 Vilken alkoholhaltig dryck ungdomar oftast dricker. Per årskurs 9 och kön.

För ungdomarna i gymnasiets årskurs 2 ser det lite annorlunda ut. Där dricker ungdomarna i fallande ordning *starköl*, *starkcider/alkoläsk*, *starksprit*, *folköl/mellancider*, *hembränt* och slutligen *vin*. Bland killar dominerar starköl som den vanligaste drycken medan för tjejer dominerar starkcider och alkoläsk, se diagram 5:12.

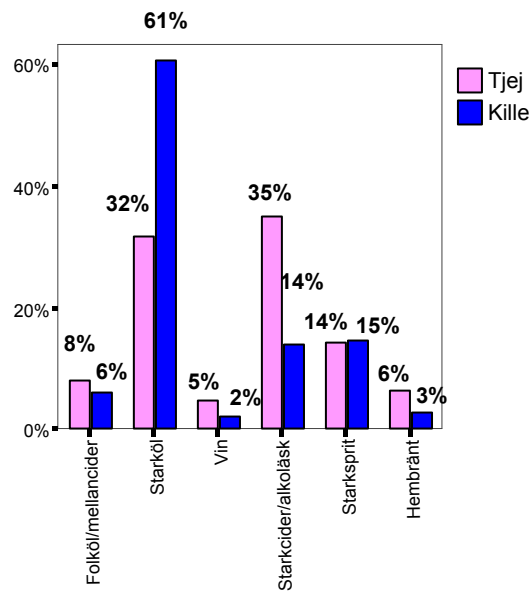

Diagram 5:12 Vilken alkoholhaltig dryck ungdomar oftast dricker. Per årskurs 2 i gymnasiet och kön.

Jämför vi vad ungdomar uppgav att de drack för alkoholdrycker i 2002 års undersökning kan vi se att det skett förändringar i dryckesvanor. Hembränt fanns inte med som ett alternativ i undersökningen 2002. I stora drag kan sägas att starköl har ökat (förutom för tjejer i årskurs 9) och starksprit har minskat, och även alkoläsk och starkcider har minskat, se diagram 5:13 och 5:14.

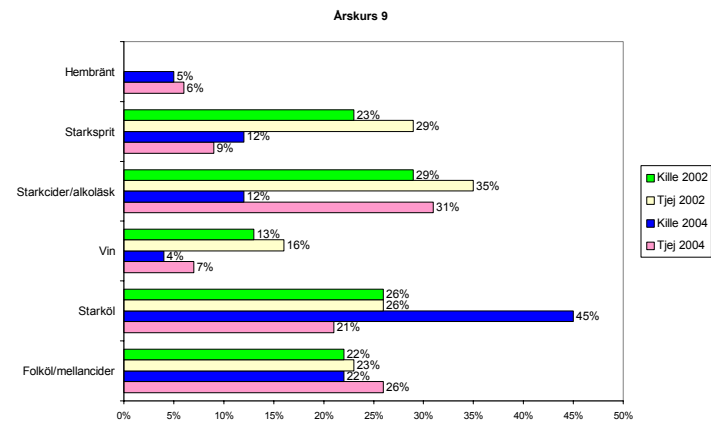

Diagram 5:13 Vilken alkoholhaltig dryck ungdomar oftast dricker, per årskurs 9. Jämförelse mellan 2004 och 2002. För hembränt saknas uppgifter från 2002.

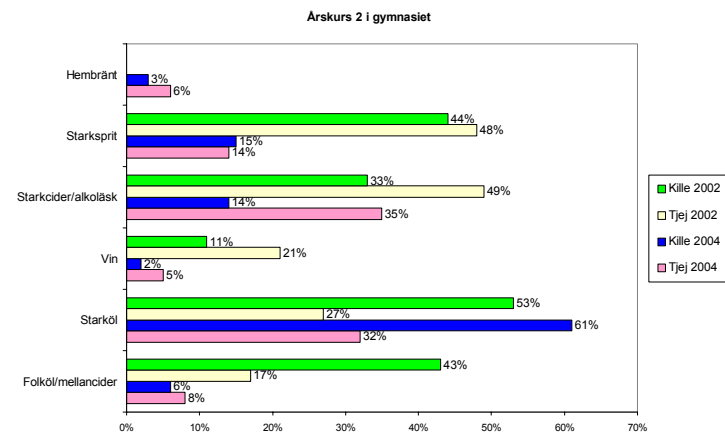

Diagram 5:14 Vilken alkoholhaltig dryck ungdomar oftast dricker, per årskurs 2 i gymnasiet. Jämförelse mellan 2004 och 2002. För hembränt saknas uppgifter från 2002.

Skillnaderna mellan tjejers och killars drickande är störst när det gäller att killar i högre grad dricker öl och tjejer i högre grad dricker starkcider/alkoläsk.

	Tjej	Kille
Folköl/mellancider	16%	14%
Starköl	27%	54%
Starkcider/alkoläsk	33%	13%
Vin	6%	3%
Starksprit	12%	14%
Hembränt	6%	4%

Tabell 5:8 Vad dricker du oftast när du dricker alkohol? Per kön.

Hembränt

Jämfört med Vänersborgs undersökning 2002 har ungdomarnas drickande av hembränt minskat ganska rejält.

Jämfört med rikssnittet (CAN) dricker killar i årskurs 9 betydligt över rikssnittet och tjejer i årskurs 2 i gymnasiet dricker också betydligt över rikssnittet. Killar i årskurs 2 i gymnasiet dricker däremot mindre hembränt än rikssnittet, se tabell 5:9.

Jämför vi med Trollhättans ANT-undersökning som genomfördes någon månad tidigare än för Vänersborg så är det generellt sett vanligare med hembränt i Vänersborg än i Trollhättan. Märk dock att det är färre personer som procentuellt dricker alkohol bland ungdomarna i Vänersborg än i Trollhättan.

	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjej	Kille	Tjej	Kille
Vänersborg 2002	39%	32%	53%	47%
Vänersborg 2004	26%	33%	40%	30%
Trollhättan	15%	12%	21%	30%
Rikssnitt	26%	24%	32%	34%

Tabell 5:9 Har du någon gång under det senaste året druckit hembränt? Jämförande statistik mellan Vänersborgs och Trollhättans kommuner och CANs riksundersökning, 2004.

Tendensen för ungdomar i Sverige har under de senaste två till tre åren varit att drickandet av hembränt har minskat, vilket tydligt går att utläsa ur CANs årliga undersökningar.⁹

Vi har i fokusgrupper med ungdomar genomförda för andra kommuner inom Västra Götalandsregionen fått höra att det är just starköl, cider och alkoläsk som ungdomarna dricker mest. Hembränt säger ungdomarna, är lättast att få tag på, men det är väldigt få som dricker det. Även smuggelsprit är lätt att få tag på.¹⁰

⁹ Skolelevers drogvänor 2002. Thomas Hvitfeldt, CAN. Rapport nr 69.

¹⁰ Undersökningarna är genomförda i Orust kommun och i Bollebygds kommun, 2003 respektive 2004.

Var kommer alkoholen ifrån?

Drygt två femtedelar (43%) av ungdomarna i undersökningen uppger att alkoholen de vanligtvis dricker är från Systembolaget. 30% dricker vanligtvis smuggeldricka och 28% dricker direkt- eller privatimporterad alkohol.

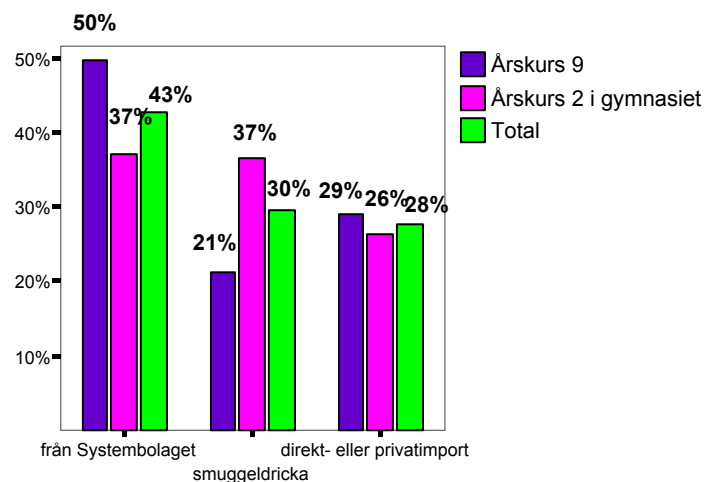

Diagram 5:15 Alkoholen som jag vanligtvis dricker kommer från...

Ingen större förändring har skett när det gäller erfarenhet av smuggeldricka. 21% av ungdomarna i årskurs 9 och 37% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet får sin alkoholdryck från smuggelsprit. I undersökningen 2002 uppgavs att 21% av pojkarna och 23% av tjejerna i årskurs 9 hade erfarenhet av smuggelsprit och 38% av killarna och 30% av tjejerna i årskurs 2 i gymnasiet uppgav att de hade erfarenhet av smuggelsprit.

Enligt CANs undersökningar¹¹ har *konsumtionen av smuggelsprit under det senaste året* när det gäller ungdomar i årskurs 9 sjunkit sedan man började ställa frågan (1997). 1998 uppgav 23% av killarna och 20% av tjejerna att de någon gång under det senaste året har druckit smuggelsprit och motsvarande siffror för 2003 var 18% av killarna och 16% av tjejerna i årskurs 9 som svarade detsamma.

¹¹ Skolevers drogvanor 2003. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN. Rapport nr 77.

Hur får ungdomar tag på alkohol?

Vanligaste sättet att få tag på alkohol för ungdomarna i årskurs 9 är: *via kompis, via förälder, att de köper själva* och *via annan vuxen*.

För ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet är *via kompis* det vanligaste sättet att få tag på alkohol, följt av att de *köper själva*, de får det *via annan vuxen*, och *via förälder*.

	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjejer	Killar	Tjejer	Killar
Via kompis	70%	57%	61%	51%
Via föräldrar	8%	11%	8%	7%
Via annan vuxen	9%	8%	18%	10%
Köper själv	3%	14%	8%	22%
Tar hemma utan lov	4%	6%	1%	---
Via syskon	5%	2%	2%	5%
Annat alternativ	2%	3%	2%	5%

Tabell 5:10 Hur får du oftast tag på alkohol? Per årskurs och kön.

I *annat alternativ* finns bland annat *"ölturken"* och *"kebabtorget"* för ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet. Bland ungdomar i årskurs 9 nämns inga konkreta källor till *annat alternativ*.

Varför dricker ungdomarna alkohol?

På frågan vad det är som gör att de dricker alkohol har de flesta angett att de gör det för att *livet blir roligare* och att det är *lättare att släppa loss*.

Årskurs 9

Anledningar till att ungdomar i årskurs 9 dricker alkohol är, i fallande ordning, *livet blir roligare, det är lättare att släppa loss, det är gott* och *alla andra gör det*.

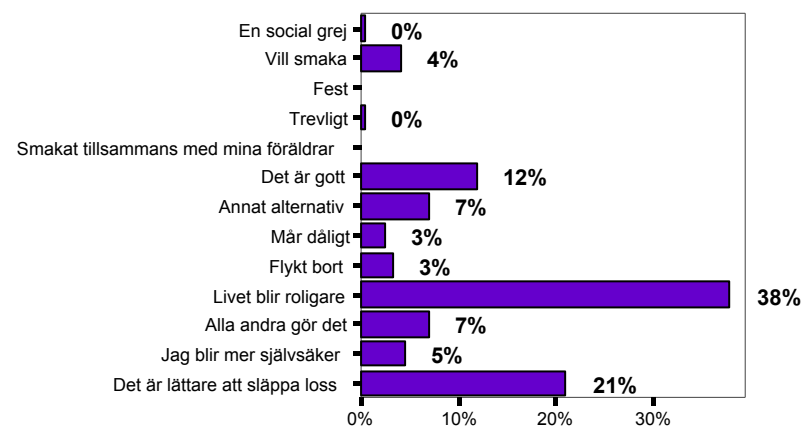

Diagram 5:16 Anledningar till varför ungdomarna dricker alkohol. Per årskurs 9.

Årskurs 2 i gymnasiet

Anledningar till att ungdomar i årskurs 2 dricker alkohol är, i fallande ordning, att *livet blir roligare, det är lättare att släppa loss och det är gott.*

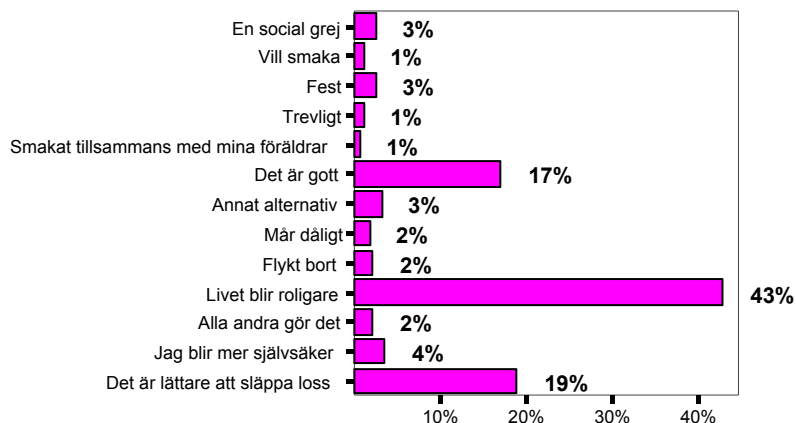

Diagram 5:17 Anledningar till varför ungdomarna dricker alkohol. Per årskurs 2 i gymnasiet.

Det är ingen större skillnad mellan tjejer och killar när det gäller varför de dricker alkohol.

Om kompisen blir för onykter

77% av ungdomarna skulle *ta hand om sin kompis* om han eller hon blev för onykter och 12% skulle *ringa hans eller hennes föräldrar*. 5% skulle *utgå ifrån att kompisen klarar sig själv* och 4% skulle *inte bry sig*.

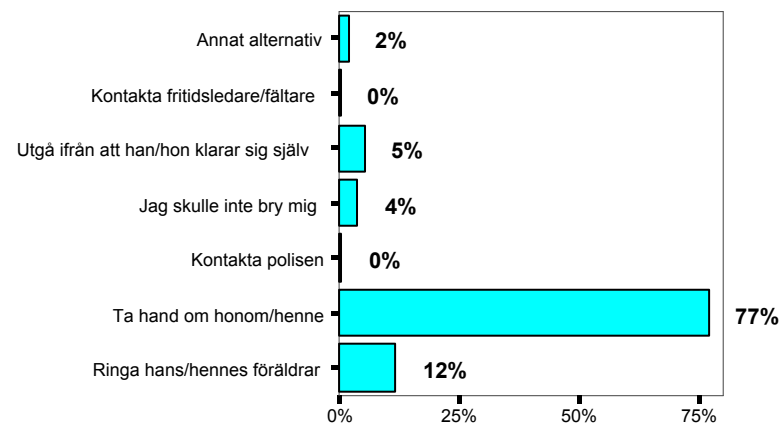

Diagram 5:18 Vad ungdomarna skulle göra om deras kompis blev för onykter. Annat alternativ är exempelvis: skulle inte låta honom/henne bli det.

Övervägande delen av ungdomarna i årskurs 9 (73%) och 82% bland ungdomarna i årskurs 2 på gymnasiet anger att de skulle *ta hand om sin kompis* om denne blev för onykter. Endast 5% bland ungdomarna i årskurs 9 respektive 2% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet skulle *inte bry sig* om deras kompis blev för onykter. Frågan som ställdes var *Vad skulle du göra om din kompis blev för onykter?*

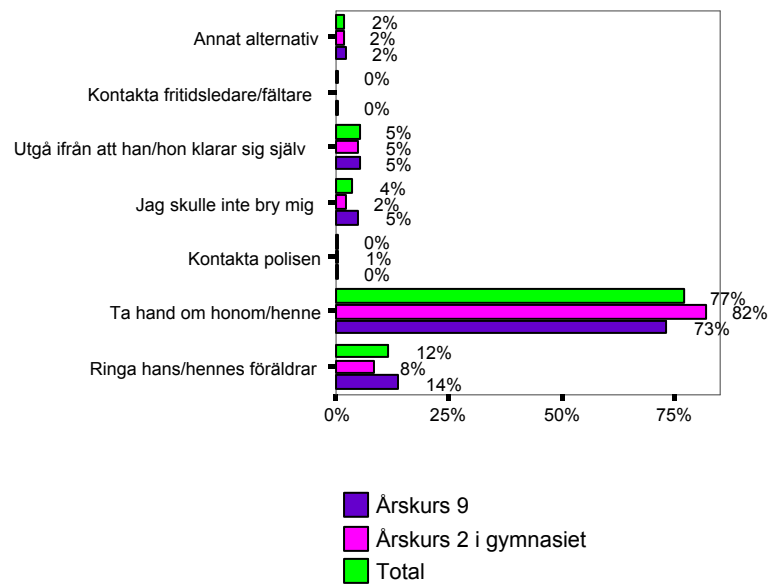

Diagram 5:19 Vad skulle du göra om din kompis blev för onykter. Per årskurs.

Svarsalternativen *utgå ifrån att han/hon klarar sig själv* eller *jag skulle inte bry mig* domineras markant av killar.

Har du någon gång råkat ut för... på grund av att du druckit alkohol?

Det är framförallt killar som mest upplever eller har svarat att de råkat ut för saker i samband med alkoholkonsumtion, se diagram 5:20.

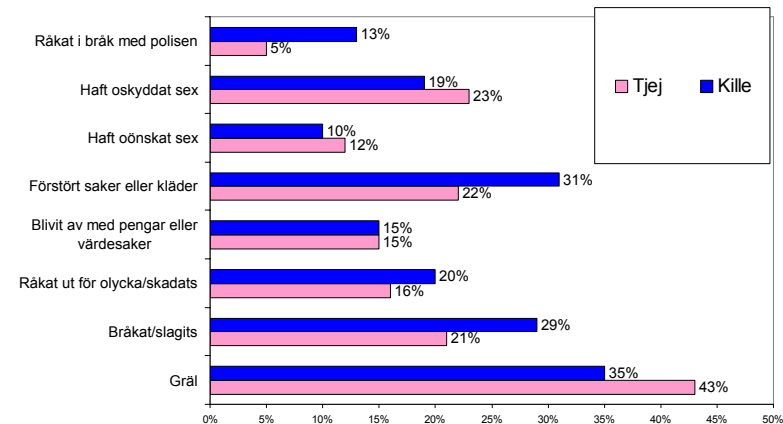

Diagram 5:20 Har du någonsin råkat ut för följande problem pga att du har druckit alkohol? Per kön.

Det sker en upptrappning mellan årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet när det gäller att ungdomarna råkat ut för saker i samband med alkoholkonsumtion, se diagram 5:21.

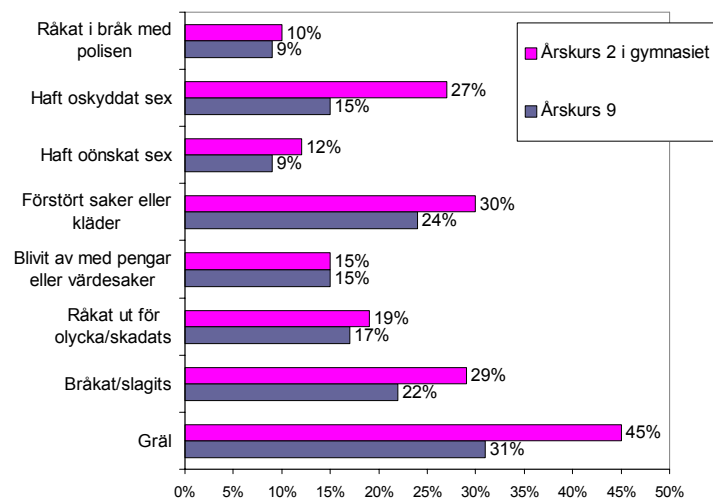

Diagram 5:21 Har du någonsin råkat ut för följande problem pga att du har druckit alkohol?
Per årskurs.

6

Narkotiska preparat

4% av ungdomarna i undersökningen (årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet) uppger att de har använt narkotiska preparat.

20% uppger att de någon gång har haft tillfälle att testa narkotika och 28% av ungdomarna uppger att de vet var de kan få tag på narkotika.

Själva testat narkotiska preparat

Som redan nämnts uppger 4% (34 personer) av ungdomarna att de själva har använt narkotiska preparat. Ser vi till de narkotiska preparat som tagits är det 36 personer som brukat narkotika.

3% av ungdomarna i årskurs 9 och 5% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet uppger att de har använt narkotiska preparat (se tabell 6:1). I Vänersborgs *Drogvaneundersökning* från 2002 uppgav 8% av ungdomarna i årskurs 9 (11% av killarna och 5% av tjejerna) och 11% av ungdomarna i årskurs 2 (framgår ej hur många per kön) att de någon gång har använt narkotika.

Det är vanligast bland tjejer i årskurs 2 att använda eller ha provat narkotika där hela 7%, uppger att de någon gång har använt narkotika.

Årskurs	Tjej	Kille
Årskurs 9	3%	3%
Årskurs 2 i gymnasiet	7%	4%

Tabell 6:1 Andel ungdomar i Vänersborgs kommun som svarat att de någon gång har använt narkotika. Per årskurs och kön.

Jämförelse med rikssnitt

För ungdomar i årskurs 9 och gymnasiets årskurs 2 ligger Vänersborg under rikssnittet om vi jämför med värden från CANs riksundersökning, 2004.¹² Bland ungdomar som går i årskurs 9 i Vänersborgs kommun, uppger 3% av tjejerna och 3% av killarna i undersökningen att de använt narkotika (se diagram 6:1). Jämför vi detta med CANs riksundersökning som visar att 7% av tjejerna och 7% av killarna i årskurs 9 använt narkotika, ligger Vänersborgs kommun under rikssnittet.

Bland ungdomar som går i årskurs 2 i gymnasiet i Vänersborgs kommun, uppger 7% av tjejerna och 4% av killarna i undersökningen att de använt narkotika (se diagram 6:1). Vid en jämförelse med CANs riksundersökning som visar att 14% av tjejerna och 17% av killarna i årskurs 2 i gymnasiet använt narkotika, så ligger Vänersborgs kommun under rikssnittet även här. Noterbart är dock att, till skillnad från statistiken över landets ungdomar, uppger fler tjejer än killar i årskurs 2 i Vänersborgs kommun att de någon gång har använt narkotika.

Även i jämförelse med Trollhättans ANT-undersökning (2004)¹³, där 8% av ungdomarna i årskurs 9 och årskurs 2 uppger att de har använt narkotiska preparat uppvisar Vänersborg lägre siffror.

¹² Preliminär sammanfattning av resultaten från *Skolelevs drogvanor 2004*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

¹³ *Undersökning om ungdomars relation till alkohol-, narkotika-, tobaks- och fritidsvanor i Trollhättans kommun*. Splitvision Business Anthropology, 2004.

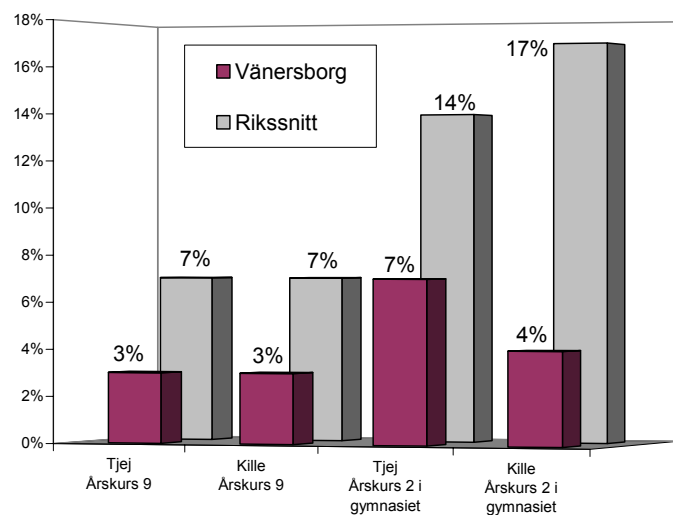

Diagram 6:1 Jämförande statistik mellan antal ungdomar som använt narkotika i Vänersborgs kommun och CANs riksundersökning, 2004. Den främre stapelraden representerar Vänersborg och den bakre raden representerar riksvärden enligt CAN.

När det gäller ungdomar i årskurs 9 i CANs riksundersökningar kan vi, över tid, se att andelen ungdomar som någon gång använt narkotika ökade under 1990-talet, från värden på 4% för killar och 3% för tjejer (1990 och 1991) till värden på 10% för killar och 8% för tjejer år 2000. 2001 var det 9% av tjejerna och 10% av killarna som uppgav att de använt narkotika. 2002 var det 8% av killarna och 8% av tjejerna och 2004 är det 7% av vardera killar och tjejer som uppgav att de har använt narkotika.

Olika narkotiska preparat

Det vanligaste narkotiska preparatet är *hasch/marijuana*, som 4% av ungdomarna i Vänersborgs kommun uppgav att de har använt. När det gäller övriga narkotiska preparat uppgav respektive 1% (per preparat) att de har använt *ecstasy*, *rohypnol* och *lugnande medel*. Mindre än en halv procent (per preparat) uppgav att de har använt *amfetamin*, *GHB/GBL*, *rökheroïn*, *heroin* som injiceras och *andra narkotiska preparat*. Av de svaranden anger 1% att de har använt flera olika narkotiska preparat.

Ser vi till gruppen som uppger att de någon gång har använt narkotika (36 personer¹⁴) har 92% använt *hasch/marijuana* (se tabell 6:2). 25% har använt *ecstasy* och 14% uppger att de har använt *rohypnol*.

Narkotiska preparat	Totalt
Hasch/Marijuana	92%
Ecstasy	25%
Rohypnol	14%
Lugnande medel	11%
Annan typ av narkotika	6%
Amfetamin	6%
GHB/GBL	6%
Rökheroïn	6%
Heroin	3%

Tabell 6:2 Vilka narkotiska preparat har du testat? Per de ungdomar som har uppgett att de har provat narkotiska preparat. Då frågan är en flervalsfråga blir summan mer än 100%. De ungdomar som har svarat *annan typ av narkotika* har inte angett vilken annan typ av narkotika de har testat. 28% (10 personer) anger att de har använt flera olika narkotiska preparat. Främst nämns *hasch/marijuana*, *ecstasy* och i viss mån även *lugnande medel* och *rohypnol* bland de som har använt flera olika narkotiska preparat.

Det är, procentuellt sett, en större andel av ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet än i årskurs 9 som har testat/använt *hasch/marijuana*. Främst uppger tjejer i årskurs 2 i gymnasiet och minst uppger killar i årskurs 9 att de har testat/använt *hasch/marijuana*.

Utöver de som någon gång har använt *hasch/marijuana* baseras antalet som använt övriga narkotiska preparat på ett fåtal individer, vilket gör att det är vanskligt att dra några slutsatser om grupperna då enskilda

¹⁴ På frågan om de använt narkotika är det 34 personer som svarat ja medan det är 36 personer som har svarat på om vilka narkotiska preparat de har testat/använt.

personers beteenden får för stor påverkan. Vi kan dock se följande trender per årskurs:

Det är, procentuellt sett, en större andel ungdomar i årskurs 9 än i årskurs 2 i gymnasiet som har testat/ använt lugnande medel. När det gäller resterande narkotiska preparat förhåller det sig jämnt sett per årskurs. Det är, procentuellt sett, fler ungdomar i årskurs 9 än i årskurs 2 i gymnasiet som uppger att de har använt flera olika narkotiska preparat.

De trender vi kan se per kön är att det, procentuellt sett, är fler killar än tjejer som har testat/ använt ecstasy och fler tjejer än killar som har testat/ använt rohypnol. Fler killar än tjejer har också uppgett att de har använt flera olika narkotiska preparat.

Vid vilken ålder provas narkotiska preparat?

Det är främst i 14-15 årsåldern som de flesta ungdomar, som har använt narkotika, uppger att de har börjat pröva narkotiska preparat.

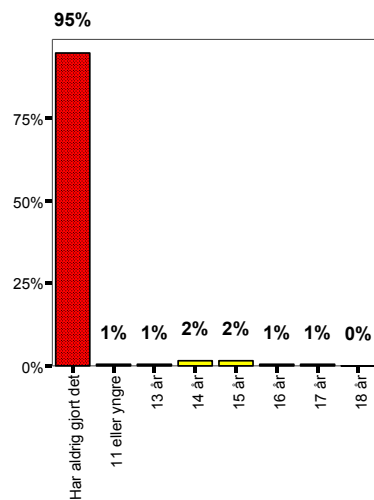

Diagram 6:2 Hur gammal var du när du första gången provade narkotiska preparat? <1% har uppgett att de provade narkotiska preparat första gången när de var 18 år. På grund av avrundning blir summan av de som uppger att de testat narkotiska preparat 5%.

Ser vi till den grupp ungdomar som uppger att de har testat narkotiska preparat utmärker sig än mer åldern 14 och 15 år som den ålder då flest av ungdomarna testade narkotiska preparat för första gången se diagram 6:3.

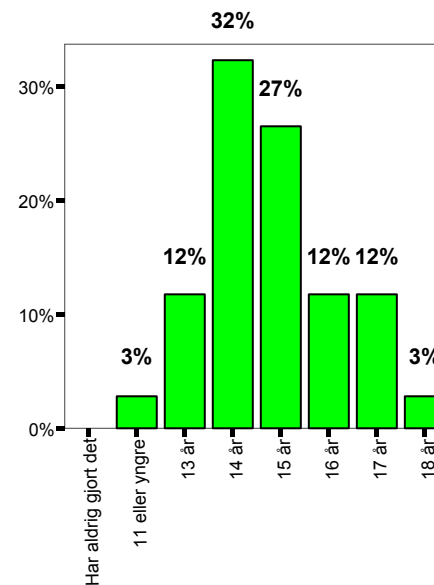

Diagram 6:3 Hur gammal var du när du första gången provade narkotiska preparat? Per de ungdomar som har uppgett att de har provat narkotiska preparat.

Det är fler tjejer än killar som har provat narkotiska preparat när de är 14 år. Det är dock fler killar än tjejer som har provat narkotiska preparat när de är 13 år eller yngre.

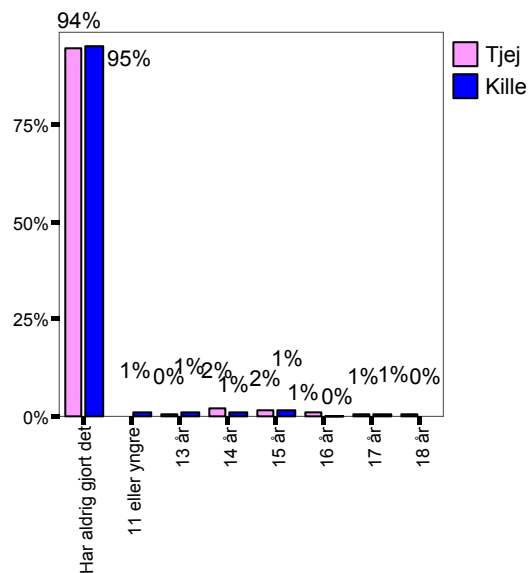

Diagram 6:4 Hur gammal var du när du första gången provade narkotiska preparat? Per kön.

Hur ofta brukas narkotiska preparat?

Bland de ungdomar som har svarat att de använder narkotiska preparat uppger 75% att de har testat att ta narkotiska preparat en eller ett par gånger (se diagram 6:5).

6% uppger att de använder narkotiska preparat någon gång per månad till dagligen.

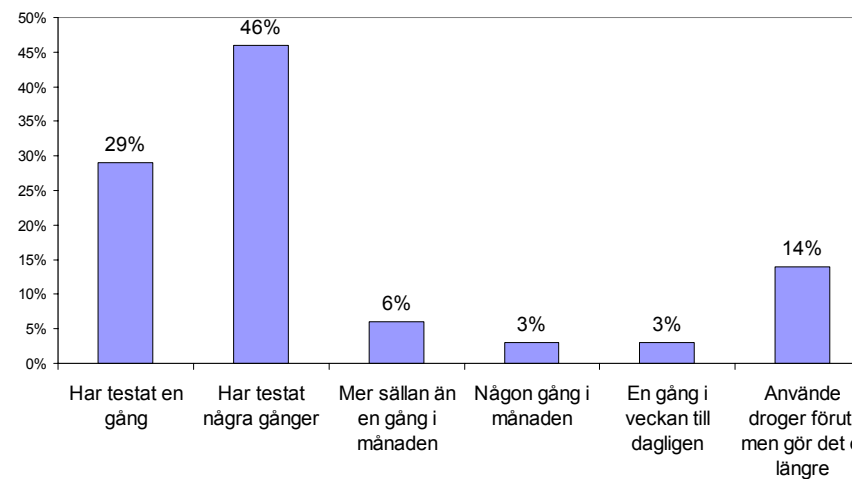

Diagram 6:5 Hur ofta använder du narkotiska preparat?

Det är, procentuellt sett, en större andel av ungdomarna i årskurs 9 än i årskurs 2 i gymnasiet som uppger att de har testat narkotiska preparat några gånger.

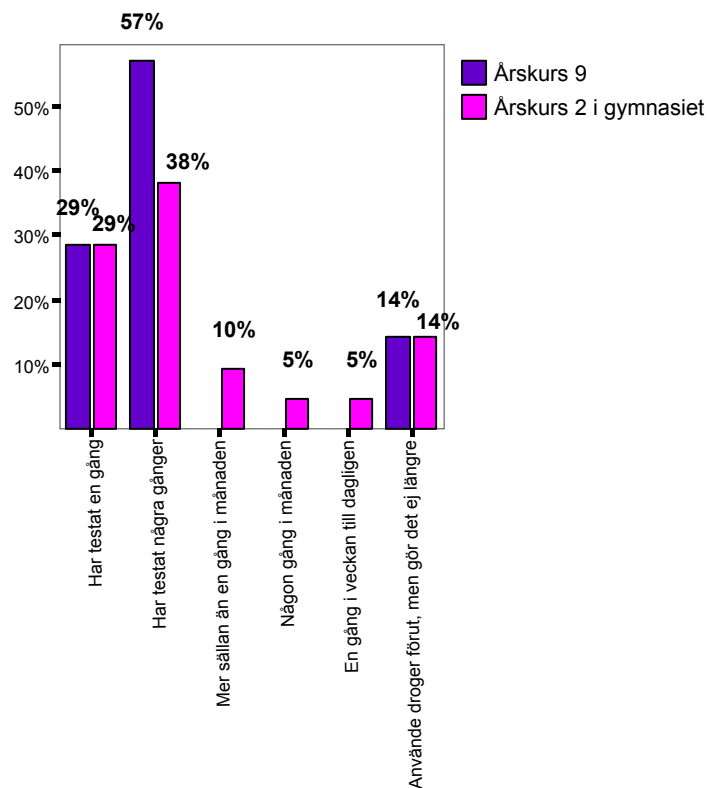

Diagram 6:6 Hur ofta använder du narkotiska preparat? Per årskurs.

Sett till tjejer och killar, är det fler tjejer än killar som uppger att de har testat narkotiska preparat några gånger.

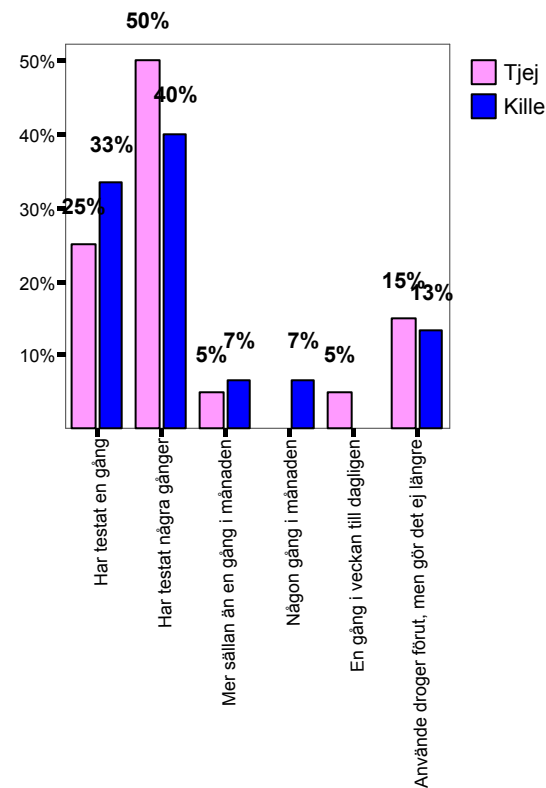

Diagram 6:7 Hur ofta använder du narkotiska preparat? Per kön.

Var får man tag på narkotiska preparat?

Det är 28% av ungdomarna som svarar att de vet var de skulle kunna få tag på narkotiska preparat. 19% av ungdomarna i årskurs 9 och 40% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet uppger att de vet var de kan få tag på narkotiska preparat.

Årskurs	Tjejer	Killar
Årskurs 9	16%	21%
Årskurs 2 i gymnasiet	38%	42%

Tabell 6:3 Vet du var du kan få tag på narkotiska preparat? Per födelseår och kön.

Bland de ungdomar som uppgett att de har använt narkotiska preparat har främst *via kontakter* (38%), *blev bjuden* (38%) och *hos vänner* (24%) angetts till var de skaffade de narkotiska preparaten någonstans (se diagram 6:8).

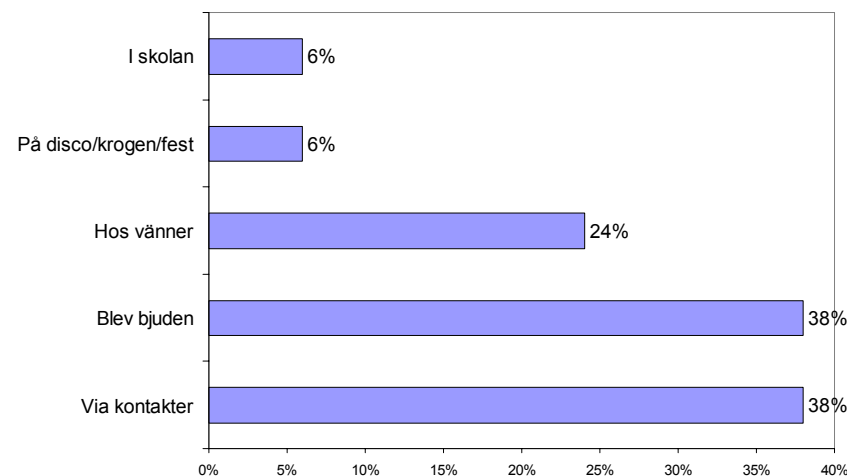

Diagram 6:8 Var skaffade du de narkotiska preparaten någonstans? Då frågan är en flervalsfråga utgör svarsalternativen mer än 100%.

Varför testa eller bruka?

Testa narkotiska preparat

De ungdomar som uppger att de har använt narkotiska preparat uppger olika anledningar till varför de har *testat* att ta preparaten. Den vanligaste anledningen är att de *ville veta hur det var* (50%), följt av *kul grej* (15%) och *vet inte* (12%).

Anledningar	Totalt
Ville veta hur det var	50%
Kul grej	15%
Vet inte	12%
För att jag ville	3%
Ung och dum	3%
Man slipper verkligheten	3%
För att jag mår dåligt	3%
Kompisar	3%
Annat alternativ	9%

Tabell 6:4 Varför har du testat att ta narkotiska preparat? På grund av avrundning blir summan ej 100%

Annat alternativ i tabellen ovan utgörs av olika sporadiska svar som exempelvis *Hade inget för mig*.

Bruka narkotiska preparat

Av fyra personer har tre angett följande olika anledningar till varför man använder narkotiska preparat: två personer har svarat *för att det är skönt* och en person har svarat *för att man slipper verkligheten*.

Då gruppen som angett att de *använder* narkotiska preparat baseras på ett fåtal individer är det vanskligt att dra några slutsatser om gruppen då enskilda personers beteenden får för stor påverkan. Betrakta uppräkningsgruppen som en bild av hur verkligheten ser ut.

Alkoholpåverkan vid test av narkotika

Det finns en allmän föreställning om att de flesta som prövar narkotika är onyktra i samband med att de gör det. Undersökningen visar dock inte på att det finns ett sådant samband. Av de som testat eller brukar narkotiska preparat uppger en femtedel (20%) att de var alkoholpåverkade när de prövade att ta narkotiska preparat (7 personer).

Det är vanligare att killar är alkoholpåverkade när de testat att ta narkotika än tjejer. 16% av tjejerna och 25% av killarna som någon gång har använt narkotika uppger att de var alkoholpåverkade när de testade att ta narkotika. En större andel ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet (30%) än i årskurs 9 (7%), som någon gång har använt narkotika, uppger att de var alkoholpåverkade när de testade att ta narkotika.

Är någon av dina föräldrar medveten om att du har tagit narkotiska preparat?

Bland de ungdomar som uppger att de har testat att ta narkotiska preparat uppger 30% att någon av deras föräldrar är medvetna om att de har tagit narkotiska preparat.

Det är, procentuellt sett, en något större andel bland ungdomarna i årskurs 9 än i årskurs 2 i gymnasiet, som har använt narkotiska preparat i någon omfattning, som uppger att någon av deras föräldrar är medvetna om att de har tagit narkotiska preparat (33% resp 27%).

7

Sniffning

Diagram 7:1 Har du någon gång provat att sniffa?

9% (75 personer) av ungdomarna i undersökningen (årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet) uppger att de har provat att sniffa. Bland de som har provat att sniffa en eller flera gånger uppger 29% att de har provat flera olika preparat. 25% uppger att de har testat lim, 22% uppger att de har testat bensin, 20% att de har testat tändargas och 4% uppger att de har testat att sniffa aceton.

Riksvärden för sniffning

Enligt CAN¹⁵ har riksnittet för ungdomar i årskurs 9 som har sniffat varit på en låg och oförändrad nivå under hela 1980-talet. Runt 1990 var nivåerna särskilt låga (ca 5%), därefter ökade åter sniffningserfarenheten och har legat runt 9% sedan 1995.

¹⁵ Drogutvecklingen i Sverige. Rapport 2003. CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Rapport nr 71.

Alltsedan tidigt 1970-tal har killar i regel redovisat högre värden än tjejer. 1999 uppgav 13% av killarna och 11% av tjejerna att de har sniffat och 2000 uppgav 10% av killarna och 7% av tjejerna att de har sniffat. 2004 uppgav 8% av killarna och 6% av tjejerna att de har sniffat.

Jämförelse med riksnitt

Bland de ungdomar som går i årskurs 9 i Vänersborgs kommun, uppger 7% av tjejerna och 12% av killarna i undersökningen att de har sniffat (se diagram 7:2). I jämförelse med resultaten ovan från CANs riksundersökning ligger ungdomarna i Vänersborgs kommun över riksnittet.

Bland de ungdomar som går i årskurs 2 i gymnasiet i Vänersborgs kommun, uppger 5% av tjejerna och 9% av killarna i undersökningen att de har sniffat (se diagram 7:2).

I jämförelse med CANs riksundersökning om skolelevers drogvanor¹⁶ ligger ungdomarna i Vänersborgs kommun runt riksnittet för tjejer och över genomsnittet när det gäller killar.

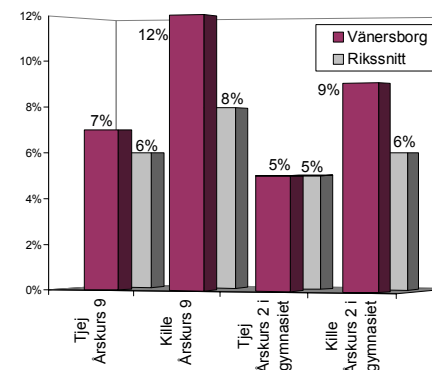

Diagram 7:2 Jämförande statistik mellan antal ungdomar som någon gång har testat att sniffa i Vänersborgs kommun och riksundersökning CAN, 2004. Den främre stapelraden representerar Vänersborg och den bakre raden representerar riksvärden enligt CAN.

¹⁶ Preliminär sammanfattning av resultaten från *Gymnasieelevers drogvanor 2004*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

8

Dopningspreparat

1% av ungdomarna i Vänersborgs kommun uppger att de har testat att ta dopningspreparat.

Eftersom gruppen som har testat att ta dopningspreparat är så liten (11 personer uppger att de har testat dopningspreparat), är det väldigt vanskligt att dra några slutsatser då enskilda personers beteenden får för stor påverkan.

Enligt CAN har rikssnittet för ungdomar i årskurs 9 varit näst intill oförändrat sedan 1993 på 1% av killarna och 0% av tjejerna som uppger att de har använt anabola steroider.¹⁷ 2004, uppger CAN att de har ändrat frågan (det framgår inte hur) och att detta troligtvis har påverkat årets resultat där 2% av pojkarna och 1% av tjejerna uppger att de har använt anabola steroider.

¹⁷ Preliminär sammanfattning av resultaten från *Skolelevers drogvanor 2004*. Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Bland de ungdomar som går i årskurs 9 i Vänersborgs kommun, uppger <1% av tjejerna och 1% av killarna i undersökningen att de har testat dopningspreparat (se diagram 8:1). I jämförelse med resultaten ovan från CANs riksundersökning ligger ungdomarna i Vänersborgs kommun under rikssnittet för både killar och tjejer.

Bland de ungdomar som går i årskurs 2 i gymnasiet i Vänersborgs kommun, uppger 1% av tjejerna och 4% av killarna i undersökningen att de har testat dopningspreparat (se diagram 8:1).

I jämförelse med CANs riksundersökning om skolelevers drogvanor¹⁸ som visar att år 2004 har inga av tjejerna och 2% av killarna i årskurs 2 i gymnasiet testat dopningspreparat, så ligger ungdomarna i Vänersborgs kommun över rikssnittet främst när det gäller killar, men även när det gäller tjejer.

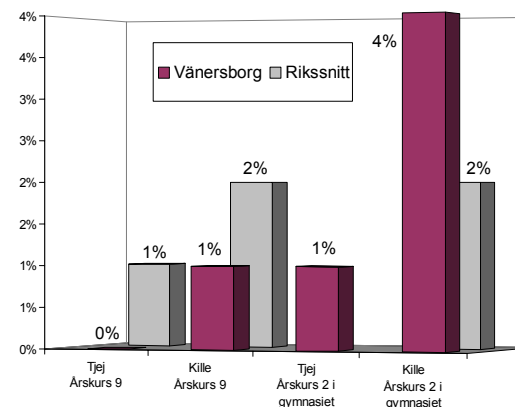

Diagram 8:1 Jämförande statistik mellan antal ungdomar som någon gång har testat dopningspreparat i Vänersborgs kommun och riksundersökning CAN, 2004. Den främre stapelraden representerar Vänersborg och den bakre raden representerar riksvärden enligt CAN.

¹⁸ Preliminär sammanfattning av resultaten från *Gymnasieelevers drogvanor 2004*. Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

9

Fritid

53% av ungdomarna i undersökningen är nöjda med fritidssituationen i Vänersborg. Mest nöjda är ungdomarna som går i årskurs 9, där 57%, oberoende av kön, tycker att fritidssituationen är bra. Bland ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet tycker 48% att fritidssituationen är bra. Ungdomarna är inte riktigt lika nöjda med sin fritidssituation som ungdomarna i Trollhättans kommun är (2004), vilket kanske inte är så konstigt då Trollhättan är en större ort och därmed kan hålla ett större utbud av fritidsaktiviteter.

Ort	Årskurs 9	Årskurs 2 i gymnasiet
Vänersborg	57%	48%
Trollhättan	70%	56%
Bollebygd	27%	26%

Tabell 9:1 Är du nöjd med de fritidsaktiviteter som finns i din kommun? Jämförelse med andra kommuner inom Västra Götaland.¹⁹

Ingen större skillnad råder mellan könen när det gäller om ungdomarna är nöjda med kommunens fritidssituationen eller inte.

¹⁹ Undersökningen för Trollhättans kommun genomfördes hösten 2004 och undersökningen för Bollebygds kommun genomfördes våren 2004.

Vad gör ungdomar på fritiden?

Att *vara med kompisar* är det alternativ som flest anger att de gör på fritiden (36%), följt av olika *idrottsaktiviteter* (27%) och *spela dataspel/surfa* (15%).

Vad ungdomarna främst gör på sin fritid skiljer sig inte så mycket åt mellan elever i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet. Det som skiljer sig åt är att ungdomarna i årskurs 9 anger att de umgås något mer med kompisar och ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet *spelar dataspel och surfar i något större utsträckning*, se diagram 9:1 och 9:2.

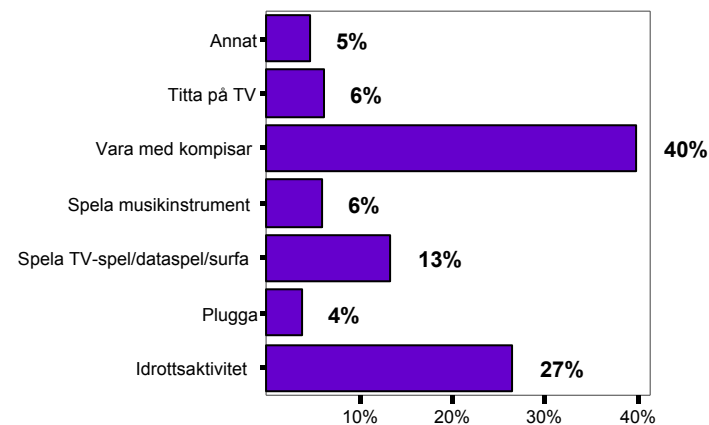

Diagram 9:1 Vad brukar du oftast göra på din fritid? Per årskurs 9. *Annat* kan vara aktiviteter som exempelvis *vara i skogen, dansa* och *samla frimärken*.

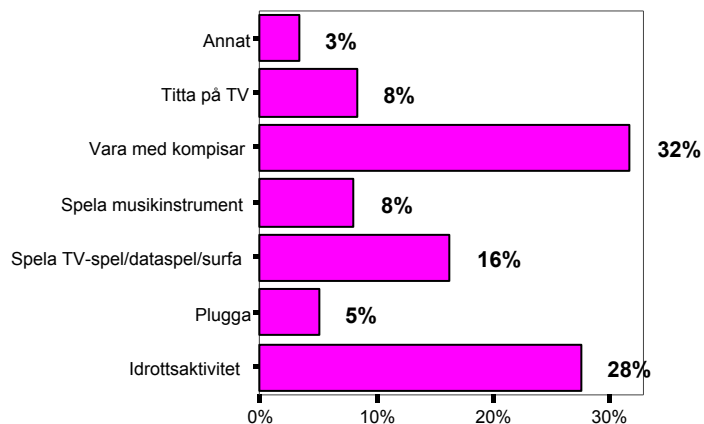

Diagram 9:2 Vad brukar du oftast göra på din fritid? Per årskurs 2 i gymnasiet. *Annat* kan vara aktiviteter som exempelvis *jaga, läsa* och *jobba*.

Vad ungdomar främst gör på sin fritid skiljer sig åt mellan könen. Det som framförallt skiljer sig är att killar *spelar dataspel/surfar* och *idrottar* mer än tjejer och att tjejer *umgås mer med kompisar* än vad killar gör. Tjejer anger också att de i högre omfattning pluggar och tittar på TV än vad killar gör.

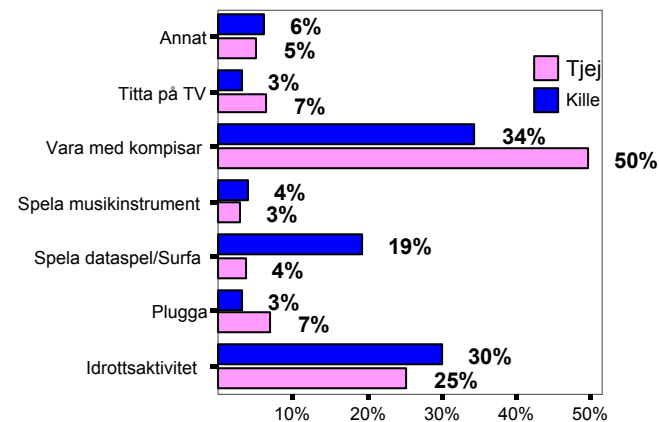

Diagram 9:3 Vad brukar du oftast göra på din fritid? Samtliga ungdomar per kön.

Vilka fritidsaktiviteter saknas?

De fritidsaktiviteter som flest ungdomar saknar oberoende av årskurs är *träningsmöjligheter* i olika former: *någonstans att vara, ungdomsgård och disco*.

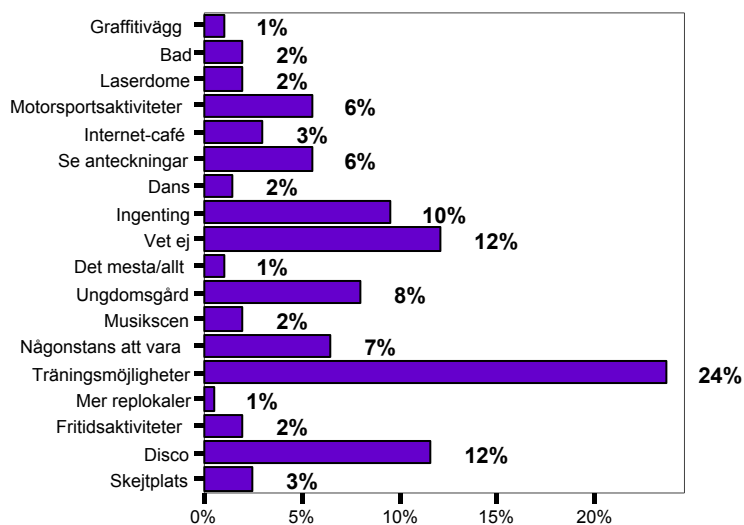

Diagram 9:4 Om du saknar någon fritidsaktivitet, vilken saknar du mest? Per årskurs 9 (Öppen fråga.) Under *se anteckningar* finns exempelvis: *en skrivarkurs för ungdomar, frimärksaktiviteter och loppisar, affärer samt spelhallar som arrangerar kortspel, tv-spelsturneringar och dyligt*.

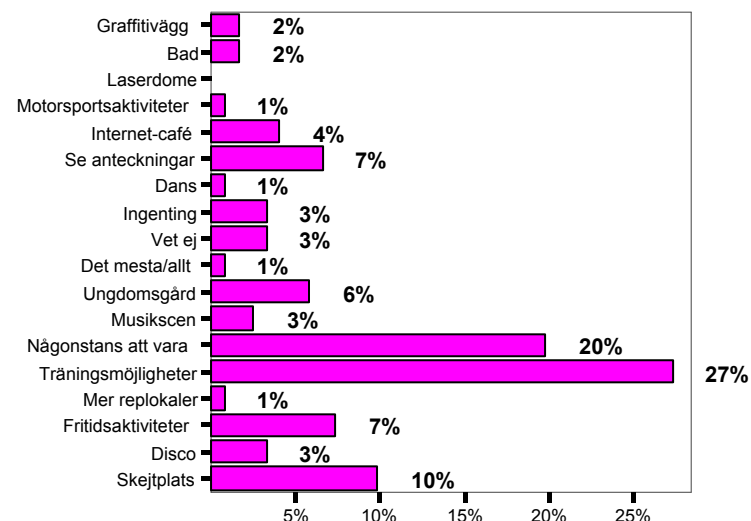

Diagram 9:5 Om du saknar någon fritidsaktivitet, vilken saknar du mest? Per årskurs 2 i gymnasiet. (Öppen fråga.) Under *se anteckningar* finns exempelvis teaterföreningar och rollspelsgrupper.

I en studie genomförd av Ungdomsstyrelsen 2002 om vilka egenskaper som är viktiga för en bra fritidsaktivitet, enligt ungdomar i åldern 16-19 år, svarar de att aktiviteter ska ge en människa en möjlighet till att ha roligt, lära sig nya saker, uttrycka sig själv och sin personlighet, samt få tillfälle att umgås med andra som har liknande intressen som en själv. Denna studie visade också på att det är viktigare för ungdomar än för vuxna att få uttrycka sig själv och sin personlighet genom sina fritidsaktiviteter samt att erhålla status och prestige genom fritidsaktiviteterna.²⁰

²⁰ De kallar oss unga: Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:1, sidan 116-117.

Vi kan framförallt se att ungdomarna i denna undersökning i olika form efterfrågar *mötesplatser*. Mötesplatser i form av *någonstans att vara*, *disco och fritidsgård*, se diagram 9:4 och 9:5.

Ungdomsgård

Flera av ungdomarna har efterfrågat att fritidsgårdarna ska ha bättre öppettider, natt- och helgöppet. Många ungdomar efterfrågar ett större utbud av aktiviteter. Det har efterfrågats fritidsgård för de ungdomar som bor i centrum. Det har också efterfrågats fritidsgård för dem som går på gymnasiet.

Någonstans att vara

Många ungdomar vill ha ett alkoholfritt ställe att vara på, där de kan umgås med folk, där likasinnade kan träffas. Bland ungdomarna i årskurs 9 har en del efterfrågat ett ställe som man kan vara på, på kvällar och helger. Både bland ungdomarna i gymnasieåldern och årskurs 9 har det efterfrågats caféer med bra öppettider som är öppna för alla.

Disco och dans

Flera ungdomar har efterfrågat disco, nattklubb och dans på helgerna. Mer fester för ungdomar. Fler dansställen för ungdomar under 18 år.

Skejtlokal

Väldigt många av ungdomarna i undersökningen har efterfrågat skejtlokal eller skejtpark. Bland ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet är det så många som 10% som angett skejställe.

Träning

Flera ungdomar har efterfrågat olika träningsaktiviteter, exempelvis olika lagsporter, kampsporter av olika slag, friidrott, gym och klättervägg.

Upplevs Vänersborgs centrum som en trygg plats?

Mer än hälften, 61%, av ungdomarna upplever Vänersborg centrum som *en ganska eller mycket trygg plats*, kvällstid.

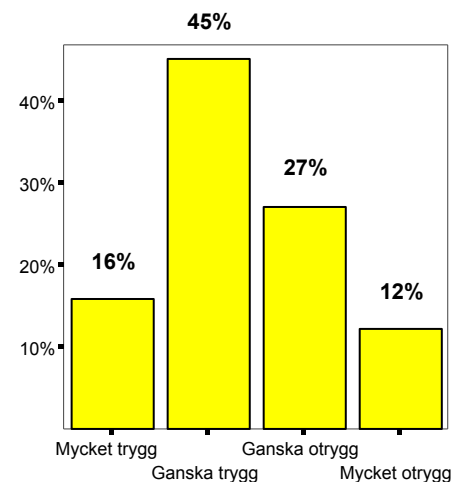

Diagram 9:6 Upplevelsen av Vänersborgs centrum som en trygg eller otrygg plats, kvällstid.

Killar upplever markant, Vänersborg som en tryggare plats än vad tjejer gör. Killar i gymnasiets årskurs 2 är den grupp som i störst utsträckning upplever Vänersborg centrum som *en ganska eller mycket trygg plats*, kvällstid.

Kön och årskurs	Mycket trygg – trygg	Ganska otrygg – mycket otrygg
Tjejer i årskurs 9	39%	61%
Killar i årskurs 9	71%	29%
Tjejer i årskurs 2 i gymnasiet	49%	51%
Killar i årskurs 2 i gymnasiet	82%	18%

Tabell 9:2 Upplevelsen av Vänersborgs centrum som en trygg eller otrygg plats, kvällstid.

Relationer till kompisar

Undersökningen visar att 82% av ungdomarna umgås med kompisar *några gånger i veckan* eller oftare på sin fritid och 16% av ungdomarna umgås *bara på helgerna* eller *mer sällan* med kompisar på sin fritid.

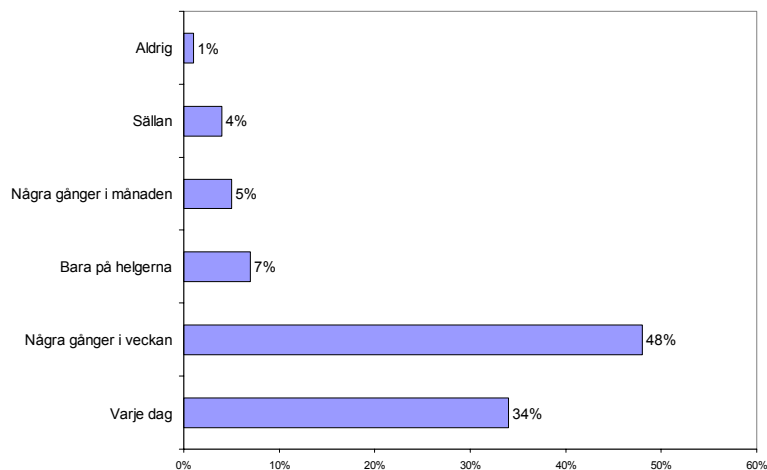

Diagram 9:7 Hur ofta träffar du kompisar på din fritid utanför skolan? Samtliga ungdomar i undersökningen. På grund av avrundning blir summan ej 100%.

Närmare hälften av killarna i årskurs 9 (47%) träffar sina kompisar dagligen och är den grupp som mest frekvent umgås med sina kompisar. Den grupp som sammanslaget mest frekvent träffar sina kompisar *varje dag* och *några gånger i veckan* är killar i årskurs 2 i gymnasiet (86%).

	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjej	Kille	Tjej	Kille
Varje dag	27%	47%	20%	37%
Några gånger i veckan	54%	38%	55%	49%
Bara på helgerna	10%	5%	9%	6%
Några gånger i månaden	4%	6%	6%	4%
Sällan	4%	3%	7%	3%
Aldrig	1%	1%	2%	1%

Tabell 9:3 Hur ofta träffar du kompisar på din fritid utanför skolan? Per årskurs och kön.

Bil- och mopedkörning i samband med bruk av alkohol och narkotika

19% av ungdomarna uppger att de har åkt bil med någon alkohol- eller narkotikapåverkad förare och 20% uppger att de själva har kört moped eller bil alkohol- eller narkotikapåverkade.

Vanligast, när det gäller att själv ha kört moped eller bil påverkad, är det bland killar i årskurs 2 i gymnasiet, där 33% uppger att de gjort det.

4% tycker att det är okej att köra bil eller moped med narkotika eller alkohol i kroppen. Det skiljer sig beroende på kön och ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet uppger i en något lägre omfattning att de tycker att det är okej att köra påverkad, se tabell 9:4.

	Årskurs 9		Årskurs 2 i gymnasiet	
	Tjej	Kille	Tjej	Kille
Har åkt bil med någon alkohol- eller narkotikapåverkad förare	13%	19%	27%	22%
Har själv kört moped eller bil narkotikapåverkad eller med alkohol i kroppen	3%	24%	20%	33%
Tycker att det är okej att köra bil/moped narkotikapåverkad eller med alkohol i kroppen	3%	6%	1%	5%

Tabell 9:4 Bil- och mopedkörning i samband med alkohol och narkotika. Per årskurs och kön.

Jämför vi resultatet från denna undersökning med tidigare undersökningar som vi genomfört i Västra Götalands län (med likvärdiga frågor) hamnar ungdomarna i Vänersborg lägst i snitt när det gäller att ha åkt bil med någon alkohol- eller narkotikapåverkad förare. Ungdomarna i Vänersborg ligger högst i snitt när det gäller att själv ha kört moped eller bil påverkad. När det gäller inställningen till att det är okej att köra påverkad, ligger ungdomarna i Vänersborg ungefär likvärdigt med övriga kommunerna, se tabell 9:5.

	Vänersborg	Trollhättan	Bollebygd ²¹
Har åkt bil med någon alkohol- eller narkotikapåverkad förare	19%	21%	23%
Har själv kört moped eller bil narkotikapåverkad eller med alkohol i kroppen	20%	18%	14%
Tycker att det är okej att köra bil/moped narkotikapåverkad eller med alkohol i kroppen	4%	4%	3%

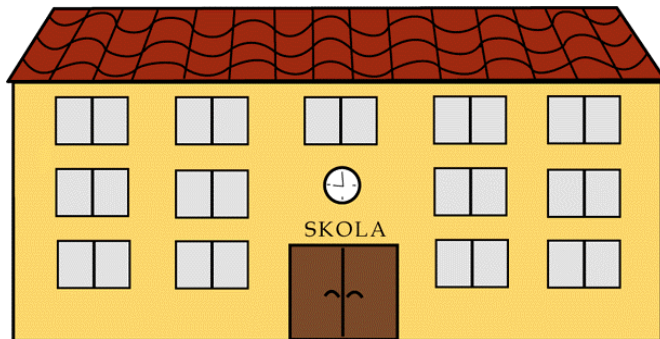
Tabell 9:5 Jämförelse mellan Splitvisions tidigare genomförda undersökningar i Västra Götaland när det gäller bil- och mopedkörning i samband med alkohol och narkotika (2004).

²¹ Bollebygds värden är beräknade på samtliga elever i högstadiet och gymnasiet.

10

Skola

Skolan har en viktig roll att fylla på många olika sätt. Det ska vara ett ställe där man lär sig för livet. Inte bara "traditionell skolkunskap", utan även demokratiska värden, kreativitet, samspel med medmänniskor, civilkurage, planering, samtalets styrka osv. För att detta ska vara möjligt är en grundförutsättning att man känner sig *trygg* och att man upplever skolan som ett *trevligt* ställe att vara på.

Trivsel i skolan

83% av ungdomarna trivs på sin skola, 14% varken trivs eller vantrivs, medan 2% trivs dåligt eller mycket dåligt på sin skola.

Bland eleverna i årskurs 9 trivs 81% på sin skola och 17% varken vantrivs eller trivs. Bland eleverna i årskurs 2 i gymnasiet trivs 86% av eleverna på sin skola och 11% varken vantrivs eller trivs. (Se diagram 10:1 och 10:2)

Det har skett en positiv utveckling sedan den senaste ANT-undersökningen i Vänersborgs kommun genomfördes (2002), då 75% av eleverna i årskurs 9 uppgav att de trivs i skolan. 2004 uppgav 81% bland eleverna i årskurs 9 att de trivs i skolan. Dessa data kan även jämföras med CANs riksundersökning (2002), där 79% av eleverna i årskurs 9 uppgav att de trivs i skolan.²² Skillnaden på 2% om man jämför resultatet från Vänersborg (2004) och resultatet från CANs undersökning ligger dock inom en statistisk felmarginal.

Även bland gymnasieeleverna i årskurs 2 i gymnasiet har utvecklingen varit positiv, då 84% av eleverna uppgav att de trivs i skolan i den tidigare undersökningen, medan 86% av eleverna i gymnasiets årskurs 2 uppgav att de trivs i skolan i årets undersökning. Jämförbar data från CAN för årskurs 2 i gymnasiet saknas.

---

²² Skolelevers drogvanor 2002. Thomas Hvitfeldt. Rapport nr 69. CAN.

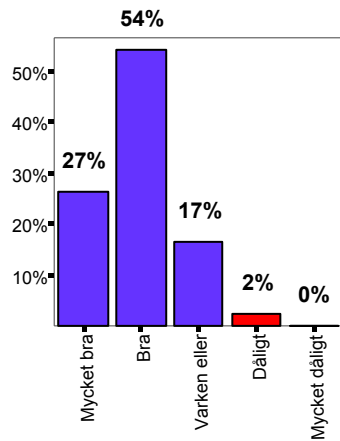

Diagram 10:1
Trivsel i skolan, årskurs 9.

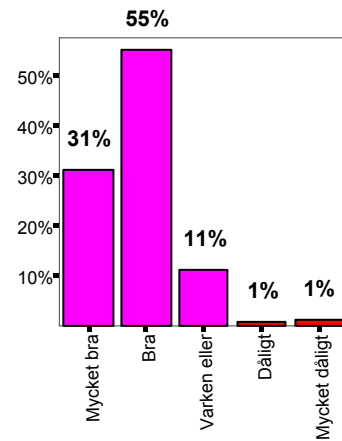

Diagram 10:2
Trivsel i skolan, årskurs 2 i gymnasiet.

Den grupp som trivs bäst i skolan är tjejer i årskurs 2 i gymnasiet, där 87% trivs mycket bra eller bra i skolan. 86% bland killarna i årskurs 2 i gymnasiet och 85% av tjejerna i årskurs 9 trivs bra eller mycket bra i skolan och 78% av killarna i årskurs 9 trivs bra eller mycket bra i skolan.

Det som både elever i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet trivs bäst med i skolan är kompisar (79% respektive 74%), följt av undervisning (8% respektive 12%) och skolmiljö (5% respektive 6%).

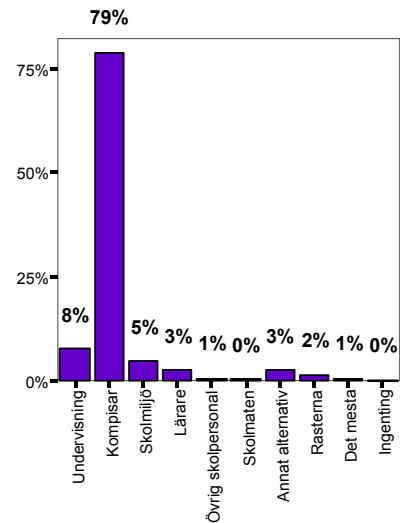

Diagram 10:3 Vad trivs du bäst med i skolan?
Per årskurs 9.

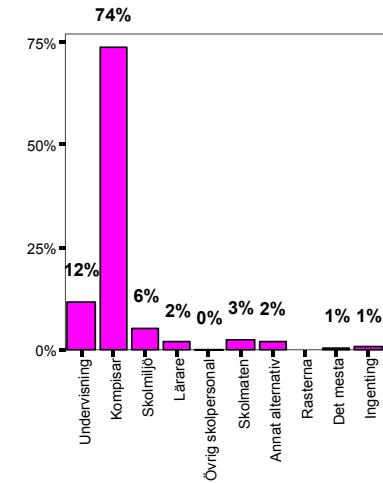

Diagram 10:4 Vad trivs du bäst med i skolan?
Per årskurs 2 i gymnasiet.

Sämst trivs eleverna i årskurs 9 och i årskurs 2 i gymnasiet med skolmaten (43% respektive 47%), följt av skolmiljön (23% respektive 18%) och undervisningen (11% respektive 13%).

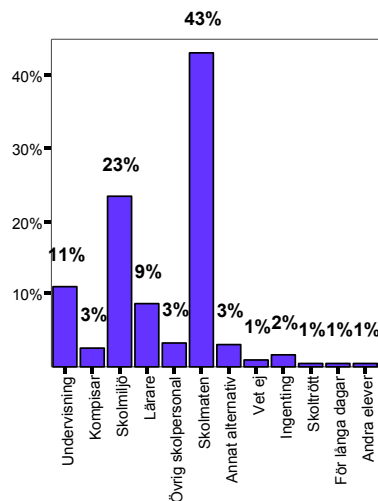

Diagram 10:5 Vad trivs du sämst med i skolan? Per årskurs 9.

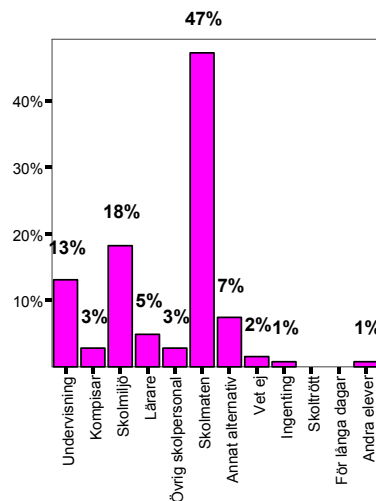

Diagram 10:6 Vad trivs du sämst med i skolan? Per årskurs 2 i gymnasiet.

Trivsel är en mycket komplex faktor som byggs upp av många olika känslor och omständigheter. Vi ser det dock som en mycket viktig aspekt att reflektera över både för de skolor som har en stor andel som trivs, så att detta består, och för de skolor där ett färre antal elever trivs, så att de direkt kan börja arbeta med att förändra miljön och synen på sin närmiljö.

En negativ upplevelse av ens närmiljö påverkar inte bara inlärningsförmågan och trygghetsupplevelsen utan kan också i sämsta fall skapa negativa spiraler av vandalisering och kriminellt beteende.

Vi vill mycket noga betona det felaktiga i att se *skolk* och *vantrivsel i skolan* som ett tecken på ett asocialt beteende (brist på anpassningsförmåga). Än mer felaktiga blir dessa analyser och slutsatser när samband görs mellan exempelvis *skolk* och *vantrivsel i skolan* och ett ökat nyttjande av alkohol och narkotika. Som vi ser det är det inte elevens agerande (*ex skolkning*) utan kontexten runt eleven som ska belysas. Kontexten är orsaken till

elevens agerande och agerandet är oftast bara ett symptom eller en reaktion på att något är fel i strukturen runt eleven.

Upplevelsen av trygghet i skolan

8% av eleverna i årskurs 9 känner sig otrygga på sin skola och 6% av eleverna i årskurs 2 i gymnasiet känner sig otrygga på sin skola. Detta är ungefär samma värden som i Trollhättan där 8% av eleverna i årskurs 9 och 5% av eleverna i årskurs 2 i gymnasiet inte upplevde sig trygga i skolan (2004).

Killar i årskurs 9 är den grupp som mest känner sig otrygga i skolan (9%), följt av tjejer i årskurs 2 i gymnasiet (8%) och tjejer i årskurs 9 (7%).

Oavsett vad som ligger bakom att vissa elever inte upplever sig *trygga* på sin skola är resultatet något som ansvariga inom skola och kommunledning måste ta itu med. Det finns stöd för att samtliga elever har rätten att få känna sig trygga på sin skola, dels genom *Arbetsmiljölagen* när det gäller den fysiska miljön (stress och liknande fenomen) dels genom *Skollagen (1 kapitlet, 2§, tredje stycket)*, där det framgår att skolan ska främja och stärka den individuella särarten och motverka all form av kränkning, såväl fysisk som psykisk. Båda dessa lagar håller rektorn ansvarig för att en sådan miljö råder på skolan.²³

²³ Informationen kommer från telefonkontakt med representant på Skolverket (november 2004).

Skolk

13% av eleverna i årskurs 9 och 29% av eleverna i årskurs 2 i gymnasiet skolkar oftare än någon gång per termin. Andelen elever i årskurs 9 som skolkar oftare än någon gång per termin var 13% även i undersökningen 2002. För gymnasieeleverna i årskurs 2 är det en minskning i skolk jämfört med undersökningen 2002, då 34% av eleverna uppgav att de skolkar oftare än någon gång per termin.

Bland elever i årskurs 9 skolkar killar i något högre procentuell andel än tjejer (se diagram 10:7). Men bland gymnasiets årskurs 2 skolkar tjejer i något högre grad (2-3 gånger i månaden och flera gånger i veckan) än killar (se diagram 10:8).

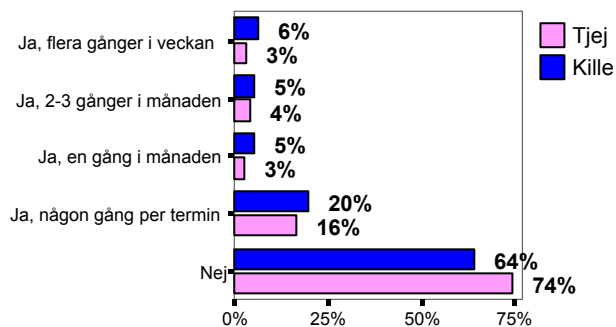

Diagram 10:7 Andel elever som skolkar per årskurs 9 och kön.

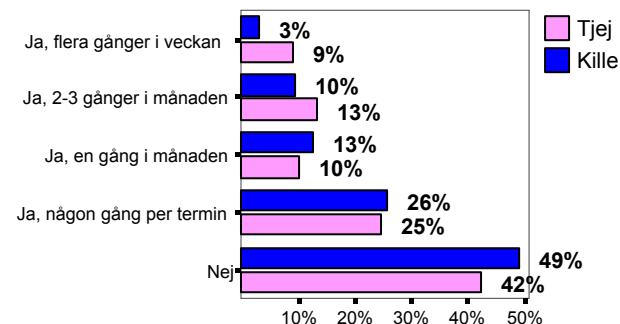

Diagram 10:8 Andel elever som skolkar per årskurs 2 i gymnasiet och kön.

I CANs riksundersökning 2002 uppgav 49% av eleverna i årskurs 9 i Sverige att de brukar skolka och 13% skolkade från 2-3 gånger i månaden, till en gång i veckan eller flera gånger i veckan. Eleverna i årskurs 9 i Vänersborg ligger något under denna statistik. Bland eleverna i årskurs 9 är det endast 31% som skolkar någon gång per termin eller oftare och 9% som skolkar från 2-3 gånger i månaden, till en gång i veckan, till flera gånger i veckan.

Anledning till skolk

Som anledning till att de skolkar anger eleverna i årskurs 9 främst: *orkar inte* (44%), *det är tråkigt i skolan* (12%), *skoltrött* (9%) och *dåliga lärare* (6%), se diagram 10:9.

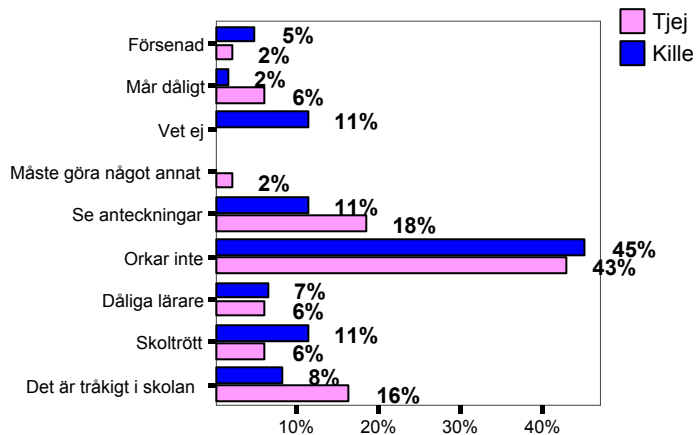

Diagram 10:9 Anledning till att ungdomar i årskurs 9 skolkar. Per kön. I *se anteckningar* finns olika kommentarer som exempelvis: *Kul grej.*; *Hungrig.*; *Brist på engagemang.*; samt *Bättre att gå hem och göra det man ska göra på lektionen.*

Som anledning till att de skolkar anger eleverna i årskurs 2 i gymnasiet främst: *orkar inte* (50%), *dåliga lärare* (10%) och *skoltrött* (9%) eller *måste göra något annat* (8%), se diagram 10:10. *Dåliga lärare* innefattar även svar som "meningslösa lektioner".

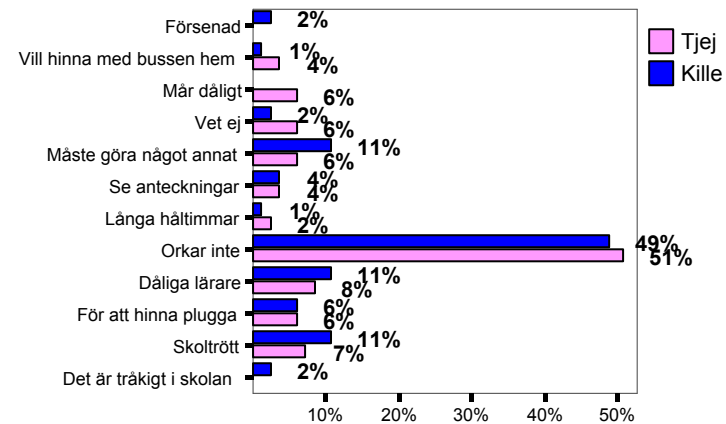

Diagram 10:10 Anledning till att ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet skolkar. Per kön. I *se anteckningar* nämns olika kommentarer som exempelvis: *Långa dagar.*; *Om man har en viktig lektion eller om man lika gärna kan göra det hemma.*; *På att man inte gjort läxan.*; *Personliga problem.*; *Jag pendlar långt och blir trött.*

ANT-undervisning i skolan

ANT-undervisning läsåret 2003-2004

38% av ungdomarna i undersökningen uppger att de inte har haft alkohol-, narkotika- och tobaksundervisning (ANT-undervisning) det här läsåret. 28% uppger att de har haft någon enstaka timme eller några timmars ANT-undervisning det här läsåret.

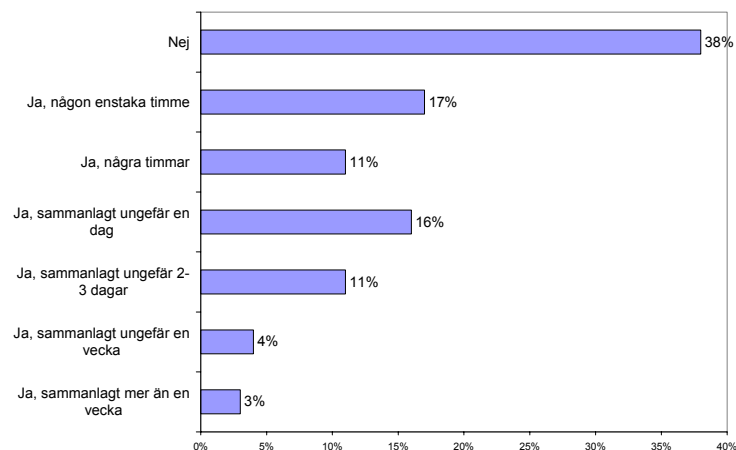

Diagram 10:11 Har du haft någon ANT-undervisning det här läsåret?

Det är fler i årskurs 2 i gymnasiet än i årskurs 9 som uppger att de inte har haft ANT-undervisning det här läsåret (se tabell 10:1).

ANT-undervisning	Årskurs 9			Årskurs 2 i gymnasiet		
	Tjejer	Killar	Totalt	Tjejer	Killar	Totalt
Ja, sammanlagt mer än en vecka	4%	6%	5%	---	1%	1%
Ja, sammanlagt ungefär en vecka	8%	5%	6%	---	2%	1%
Ja, sammanlagt ungefär 2-3 dagar	14%	15%	14%	6%	7%	6%
Ja, sammanlagt ungefär en dag	16%	13%	14%	23%	14%	18%
Ja, några timmar	12%	9%	10%	9%	15%	12%
Ja, någon enstaka timme	16%	21%	19%	13%	17%	15%
Nej	31%	31%	31%	49%	44%	47%

Tabell 10:1 Har du haft någon ANT-undervisning det här läsåret? Per årskurs och kön.

Riksvärden för ANT-undervisning

Alkohol-, narkotika- och tobaksundervisning (ANT-undervisning) på skolan kan ske inom ramen för olika ämnen och, enligt CAN²⁴, finns det inte några detaljerade föreskrifter om innehållet eller antal timmar. CAN har över tid mätt elevernas inställning till undervisningen samt hur mycket undervisning som ges (årskurs 9).

De elever i årskurs 9 som inte har fått någon ANT-undervisning alls utgjorde 1986-1987 ca 20% efter att tidigare ha varit ca 10%. 2003 var det 40% som inte haft någon ANT-undervisning medan en fjärdedel haft någon enstaka timme och ytterligare 16% några timmars undervisning. 2003 hade ca 18% haft ANT-undervisning en dag eller mer.²⁵

²⁴ Skolelevens drogvanor 2003. Thomas Hvitfeldt, Barbra Andersson, Björn Hibell. CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Rapport nr 77.

²⁵ Ibid.

Kvalitet på ANT-undervisning

53% tycker att ANT-undervisningen har varit *bra* eller *mycket bra*.

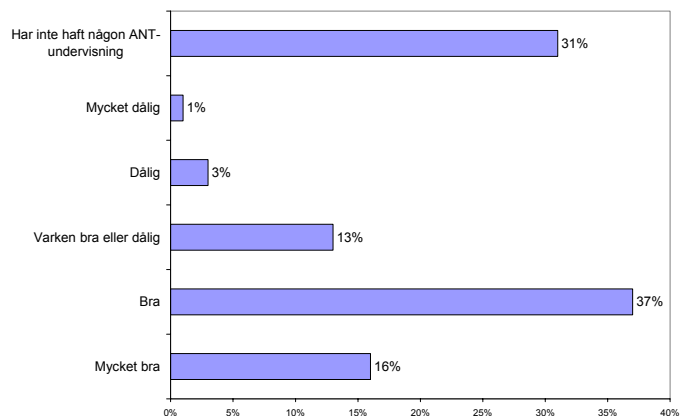

Diagram 10:12 Tycker du att ANT-undervisningen har varit bra eller dålig?

Antalet som har svarat *Nej, jag har inte haft någon ANT-undervisning det här läsåret* (se diagram 10:11) är något fler än de som svarat att de inte har haft någon ANT-undervisning på frågan om *undervisningen varit bra eller dålig* i diagram 10:12.

67% av ungdomarna i årskurs 9 och 34% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet tycker att ANT-undervisningen har varit *bra* eller *mycket bra*.

Kvalitet på ANT-undervisning	Årskurs 9			Årskurs 2 i gymnasiet		
	Tjejer	Killar	Totalt	Tjejer	Killar	Totalt
Mycket bra	27%	23%	25%	6%	3%	4%
Bra	41%	44%	42%	29%	31%	30%
Varken bra eller dålig	11%	11%	11%	13%	16%	15%
Dålig	3%	3%	3%	1%	4%	3%
Mycket dålig	---	1%	1%	2%	1%	2%
Har inte haft någon ANT-undervisning	19%	19%	19%	49%	44%	47%

Tabell 10:2 Tycker du att ANT-undervisningen har varit bra eller dålig? Per årskurs och kön.

Riksvärden för ANT-undervisningskvalitet

Sedan början av 1990-talet har värdena i CANs riksundersökning²⁶ varit relativt oförändrade på frågan om ungdomarna i årskurs 9 tycker att ANT-undervisningen har varit bra eller dålig. Ungefär hälften av ungdomarna har tyckt att undervisningen har varit *bra* eller *mycket bra*. Ca en tredjedel har uppgett *varken bra eller dålig* och ca 10 procent har tyckt att undervisningen har varit *dålig* eller *mycket dålig*.

²⁶ Skolevers drogvanor 2003. Thomas Hvitfeldt, Barbra Andersson, Björn Hibell. CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Rapport nr 77.

11

Reflektioner

Vi avser i detta kapitel att sammanfatta vissa delar av rapporten och ytterligare reflektera runt resultatet av undersökningen.

Vi har i nedanstående diagram valt att belysa hur många som dricker, röker osv, alltså den negativa bilden. Många av följande faktorer ser bra ut för Vänersborgs kommun, men för det preventiva arbetet och för att kunna rikta insatser mot rätt områden ser vi att det finns en poäng med att belysa bruk, missbruk och faktorer som kan skapa negativa spiraler.

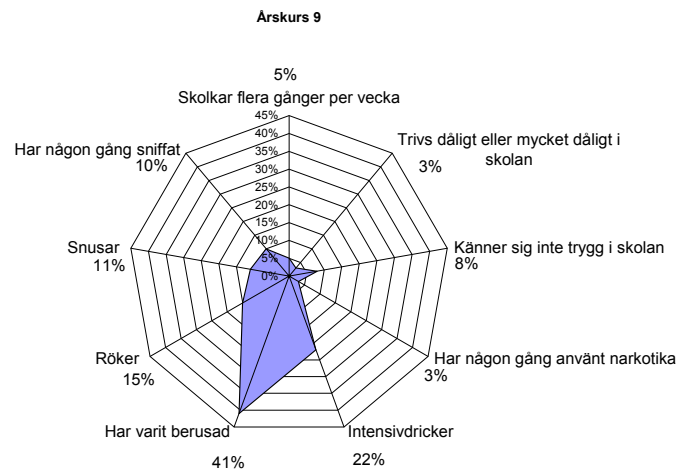

Diagram 11:1 Sammanställning för Årskurs 9.

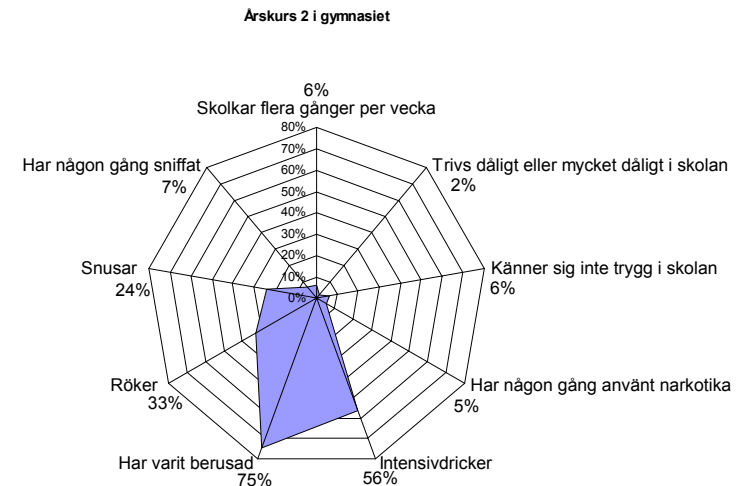

Diagram 11:2 Sammanställning för Årskurs 2 i gymnasiet.

Debutåldern

Diagrammet nedan (diagram 11:3) är tänkt att ge en helhetsbild och belyser i vilka åldersperioder som ungdomar debuterar med att: dricka alkohol, bli berusade, snusa osv. Vi vill på intet sätt ge indikationen att alla ungdomar omfattas av dessa linjer. Flera av ungdomarna dricker exempelvis inte alkohol eller har aldrig provat att röka.

14 år verkar vara en turbulent tid. De flesta ungdomar uppger att de *provade tobak* i någon form för första gången när de var runt 14 år. Det är även flest ungdomar som anger att de för första gången *drack en alkoholhaltig dryck* vid denna ålder.

Flest anger att de blev *berusade för första gången* när de var 14-15 år och *narkotiska preparat provade* flest ungdomar för första gången när de var runt 14-15 år.

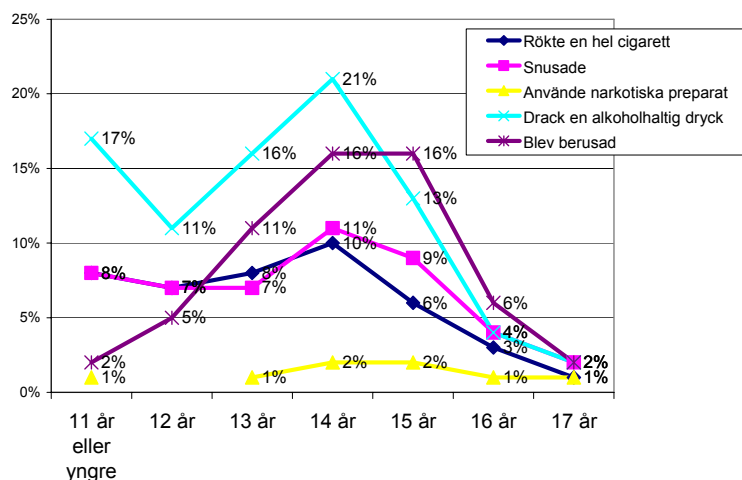

Diagram 11:3 Sammanfattande diagram över när ungdomarna i undersökningen för första gången provade på...

Tobak

I Vänersborgs kommun uppger 49% av ungdomarna att de aldrig har rökt cigaretter och 55% uppger att de aldrig har snusat.

23% uppger att de röker och 16% uppger att de snusar.

Ställt mot CANs riksundersökning, 2004, ligger ungdomarna i årskurs 9 genomgående något under rikssnittet för dessa frågor. När det gäller rökning ligger tjejerna 14% under och killarna ligger 3% under rikssnittet. När det gäller snusning ligger såväl killar som tjejer under rikssnittet med respektive 4%.

Ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet ligger under rikssnittet med 1% för tjejer och 2% för killar när det gäller rökning. När det gäller snusning ligger tjejer i årskurs 2 över rikssnittet för snusning med 4% och killarna ligger över snittet med 1%.

Det är fler killar som snusar nästan varje dag och varje dag än tjejer och fler tjejer som röker cigaretter dagligen än killar (även om något fler killar än tjejer uppger att de feströker, röker ibland och nästan varje dag).

Jämfört med statistiken från 2002 är det 8% färre tjejer och 5% färre killar i årskurs 9 som uppger att de röker varje eller nästan varje dag. Det är 6% färre killar i årskurs 2 som uppger att de röker varje eller nästan varje dag, men 2% fler tjejer som uppger att de röker varje eller nästan varje dag.

När det gäller snusning är det 9% färre killar i årskurs 9 och 2% färre killar i årskurs 2 i gymnasiet som snusar varje eller nästan varje dag. Det är 3% fler tjejer i årskurs 2 som uppger att de snusar varje eller nästan varje dag, jämfört med 2002. Det finns ingen statistik för tjejer i årskurs 9 från 2002.

Snusproducenter riktar sig idag mer tydligt mot en kvinnlig målgrupp med portionssnus, snus med smak och med design och färgsättning på snusburkar som tilltalar en kvinnlig målgrupp. Hur bemöter man i det preventiva ANT-arbetet och i ANT-undervisningen den "kampanj" med snus med smak osv som riktar sig till tjejer?

Nästan hälften (48%) av ungdomarna i undersökningen uppger att de får tag på tobak genom att köpa den själv. 20% får tag på tobak då de blir bjudna av kompisar.

Alkohol

I jämförelse med andra kommuner är det färre ungdomar i Vänersborg som dricker alkohol.

Ställer vi ungdomar i årskurs 9 i Vänersborgs kommun mot CANs riksundersökning (2004) när det gäller om man har provat att dricka alkohol, ligger ungdomarna i Vänersborg under rikssnittet för tjejer med 12% och under rikssnittet för killar med 8%. Gör vi samma jämförelse för ungdomar i årskurs 2 i gymnasiet ligger ungdomarna i Vänersborgs kommun under rikssnittet med 6% för tjejer och med 5% för killar.

Generellt kan vi säga att konsumtion av alkohol har sjunkit, jämfört med resultaten från undersökningen som genomfördes 2002.

65% av ungdomarna i undersökningen har någon gång druckit alkohol före sin 15-årsdag och hälften av ungdomarna har varit berusade före de fyllt 16 år.

Vanligaste alkoholdrycken för ungdomar i årskurs 9 som dricker är *starköl*, följt av *folköl/mellancider*. Bland ungdomar i gymnasiets årskurs 2 är det vanligast att de dricker *starköl*, följt av *starkcider/alkoläsk*.

43% av ungdomarna i undersökningen uppger att alkoholen de vanligtvis dricker är från Systembolaget. De vanligaste kanalerna att få tag på alkohol för ungdomarna i årskurs 9 är: *via kompis*, *via förälder*, att de *köper själva* och *via annan vuxen*.

För ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet är *via kompis* det vanligaste sättet att få tag på alkohol, följt av att de *köper själva*, de får det *via annan vuxen*, och *via förälder*.

Det dricks ganska mycket vid varje tillfälle, 15% av tjejerna och 28% av killarna i årskurs 9 intensivkonsumerar alkohol (för definition se i kapitel 5 om Alkohol). 50% av tjejerna och 62% av killarna i årskurs 2 i gymnasiet intensivkonsumerar alkohol. Dessa värden ligger under CANs riksnivåvärden för ungdomarna i årskurs 9 och över riksnivåvärden för ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet, se tabell 5:7.

Med utgångspunkt utifrån att ungdomarna ofta dricker stora mängder alkohol när det dricks (intensivkonsumtion) och att hälften av ungdomarna har varit berusade före de fyllt 16 år, ser vi det som viktigt att parallellt med det preventiva ANT-arbetet som finns, försöka få fler av ungdomarna att bry sig om sina kamrater som blir för onyktra. Bland ungdomarna i undersökningen är det 5% som svarat att de *skulle utgå ifrån att han/hon skulle klara sig själv* och 4% som har svarat att de *inte skulle bry sig* om sin kamrat blev för onykter (se diagram 5:16).

Denna undersökning stödjer teorin att det är fel att bjuda sina ungdomar på alkohol. Bland de ungdomar som har blivit bjudna på alkohol av sina föräldrar har fler, till antalet, varit berusade. Gruppen utgörs av fler intensivkonsumenter och även av fler ungdomar som mer frekvent dricker alkohol, se tabell 5:5.

Narkotiska preparat

4% av ungdomarna i Vänersborgs kommun uppger att de själva har använt narkotiska preparat. Vanligast är att de har provat eller använder Hasch/marijuana.

Både jämfört med CANs riksundersökning och Vänersborgs ANT-undersökning 2002 visar årets undersökning bättre och lägre siffror.

20% uppger att de någon gång har haft tillfälle att testa narkotika och 28% av ungdomarna uppger att de vet var de kan få tag på narkotika.

De ungdomar som uppger att de har använt narkotiska preparat uppger olika anledningar till varför de har testat att ta preparaten. Den vanligaste anledningen är att de *ville veta hur det var* (50%).

Utöver det faktum att det inte är bra att ungdomar använder narkotiska preparat, kan man säga att om gruppen som brukar droger legitimerar, skapar en kultur och en acceptans för dessa droger, skapas en spiral där detta till slut blir legitimt inom ungdomskulturen. Till slut har beteendet och kulturen nått en kritisk massa som i sin tur rekryterar än fler ungdomar osv.

Det finns en förändring i dagens ungdomars inställning till droger, brukare och missbrukare. Den "traditionella" bilden av missbrukare stämmer inte överens med den bild som ungdomarna möter idag och den situation och den kultur som finns runt partydroger idag. Ungdomar har ett annat sätt att hantera droger på vilket kan vara viktigt att reflektera kring för oss som arbetar preventivt med ANT-frågor.

Sniffning

9% av ungdomarna i Vänersborgs kommun uppger att de har sniffat i någon omfattning.

Genomgående när det gäller drogbrukande eller missbrukande i Vänersborg, uppvisar Vänersborgs ungdomar, generellt sett, värden som ligger under rikssnittet. När det gäller sniffning ligger dock ungdomarna i årskurs 9 och årskurs 2 i gymnasiet i Vänersborg över rikssnittet (i jämförelse med CANs riksundersökning, 2004), framförallt när det gäller killarna i respektive årskurs (4% över för killar i årskurs 9 och 3% över för killar i årskurs 2 i gymnasiet).

Det man uppger att man har sniffat är lim och bensin, tändargas, aceton eller flera olika preparat.

Dopning

1% av ungdomarna i Vänersborgs kommun uppger att de har testat att ta dopningspreparat. Ställt mot CANs riksundersökning, 2004, ligger dessa värden ungefär i linje med rikssnittet, förutom för killar i årskurs 2 i gymnasiet som ligger 2% över snittet.

Genom att Vänersborgs värden för killar i årskurs 2 i gymnasiet ligger 2% över rikssnittet kan det indikera att det är mer vanligt med nyttjande av dopningspreparat i Vänersborg än i övriga Sverige. Värdena ligger dock inom ramen för den statistiska felmarginalen. Vi på Splitvision anser att det kan vara värt att med hjälp av ytterligare kontakt med ungdomar och olika ungdoms- och idrottsledare undersöka om det är vanligare i Vänersborg med dopningspreparat än för övriga Sverige. Värt att notera är också att i undersökningen för Trollhättans kommun (2004) ligger killar i årskurs 2 i gymnasiet 2% över rikssnittet.

Skola

83% av ungdomarna trivs på sin skola. Bland eleverna i årskurs 9 trivs 81% på sin skola och bland eleverna i årskurs 2 i gymnasiet trivs 86%.

8% av eleverna i årskurs 9 känner sig otrygga på skolan och 6% av eleverna i årskurs 2 i gymnasiet känner sig otrygga på skolan.

Genom att det finns ungdomar som inte känner sig trygga på sin arbetsplats är det vara viktigt att reflektera runt hur man skapar en skola där alla upplever sig som trygga.

13% av eleverna i årskurs 9 och 29% av eleverna i årskurs 2 i gymnasiet skolkar oftare än någon gång per termin.

Vad ligger bakom skolkniv? Hälften av eleverna i årskurs 2 och 44% av eleverna i årskurs 9 anger att de *inte orkar* som anledning till varför de skolkar. 10% respektive 6% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet och årskurs 9 anger även *dåliga lärare* (eller lektioner som inte är värda att gå på) som en anledning. Det kan vara värt att titta på om det genomgående är vissa lektioner som ungdomar hoppar över och vad som ligger bakom det.

Fritid

57% av ungdomarna i årskurs 9 och 48% av ungdomarna i årskurs 2 i gymnasiet är nöjda med fritidssituationen i Vänersborgs kommun.

De aktiviteter eller arenor som ungdomarna själva främst efterfrågar är olika träningsformer och ställen att vara på (exempelvis caféer, discon och ungdomsgårdar). Det är viktigt för ungdomar i högstadie- och gymnasieålder att umgås och träffas och inspireras. Möjligheten till mötesplats är viktig.

Många ungdomar har även efterfrågat en skejtplats.

Referenslista

De kallar oss unga: Ungdomsstyrelsens skrifter. 2003:1, sidan 116-117.

Drogutvecklingen i Sverige. Rapport 2003. CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Rapport nr 71.

Drogvaneundersökning grundskolan år9, Vänersborgs kommun år 2002. Per Blanck Utveckling AB, Fritsla.

Drogvaneundersökning gymnasiet åk2, Vänersborgs kommun år 2002. Per Blanck Utveckling AB, Fritsla.

Gymnasieelevers drogvanor 2004. Preliminär sammanfattning av resultaten. 2004-10-20. CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Marknadsundersökning -en handbok. 2001. Lars Christen, Nina Andersson, Carin Engdahl och Lars Haglund ISBN: 91-44-01799-5

Skolelevers drogvanor 2003. Thomas Hvitfeldt, Barbra Andersson, Björn Hibell. CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Rapport nr 77.

Skolelevers drogvanor 2004. Preliminär sammanfattning av resultaten. 2004-06-08. CAN, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Undersökning om ungdomars relation till alkohol-, narkotika-, tobaks- och fritidsvanor i Bollebygds kommun. 2004. Splitvision Business Anthropology.

Undersökning om ungdomars relation till alkohol-, narkotika-, tobaks- och fritidsvanor i Trollhättans kommun. 2004. Splitvision Business Anthropology.

Om Splitvision

Splitvision Business Anthropology är ett undersökningsföretag. Vi arbetar främst med samhälls- och marknadsundersökningar och utredningar där våra uppdragsgivare vill nå en djupare och bredare kunskap om företeelser och kunder. Vi är även verksamma inom organisationskultursfrågor.

Vår specialitet som affärsantropologer är att vi kan mäta det "mjuka", hur människor tänker och vad de upplever. Vi arbetar på ett nytt sätt med kvalitativa och kvantitativa undersökningar.

I egenskap av affärsantropologer använder vi oss av etnografiska metoder som intervjuer, observation och deltagande. Ofta genomförs våra undersökningar i människors vardag. Det kan vara på plats i personers hem, på kontor, på sjukhus, i butiker eller på skolor.

De etnografiska metoderna lyfter fram människors attityder, värderingar, beteenden och de kulturella sammanhang som de ingår i.

Vi arbetar också med mer traditionella metoder som enkät- och telefonundersökningar.

Bland våra kunder finns både näringsliv och offentlig verksamhet. Vi arbetar både med korta, intensiva uppdrag och med långsiktiga strategiska projekt.

För mer information besök gärna vår webbsida:
www.splitvision.biz

Ni är även varmt välkomna att kontakta oss:

Nancy Aponno

Telefon: 0730-397 833

E-post: nancy.aponno@splitvision.biz

Jonas Modin

Telefon: 0702-242470

E-post: jonas.modin@splitvision.biz

Bilaga 1 Drogvaneundersökning 2004

Skriv **inte** namn på enkäten, du svarar anonymt!

Det är viktigt att du besvarar **hela** enkäten. Om inte annat anges ska frågorna besvaras med endast **ett** alternativ. Välj det svar som passar bäst. Ditt enkätsvar är viktigt för resultatet av undersökningen!

Frågor om dig

1. Är du tjej eller kille?

Tjej [1]

Kille [2]

2. Vilken årskurs går du i?

Årskurs 9 [1]

Årskurs 2 i gymnasiet [2]

3. Vilken skola går du på?

Dalboskolan [1]

Tärnan [2]

Huvudnäs-
skolan [3]

Torpaskolan [4]

Fridaskolan [5]

Vänerskolan [6]

Birger Sjöberggymnasiet [7]

4. Vilken kommun bor du i?
Endast för gymnasieelever.

Vänersborg [1]

Annan kommun:

_____ [2]

Frågor om fritid och relationer

5. Vad brukar du oftast göra på din fritid?

Idrottsaktivitet [1]

Plugga [2]

Spela TV-spel/

Spela

dataspel/surfa [3]

musikinstrument [4]

Välj ett alternativ!

Vara med kompisar [5]

Titta på TV [6]

Annat [7] _____

6. Är du nöjd med de fritidsaktiviteter som finns i Vänersborgs kommun?

Ja [1]

Nej [2]

7. Om du saknar någon fritidsaktivitet, vilken saknar du mest?
Ange ett alternativ!

8. Hur ofta träffar du kompisar på din fritid utanför skolan?

Varje dag [1]

Några ggr i veckan [2]

Bara på helgerna [3]

Några gånger i månaden [4]

Sällan [5]

Aldrig [6]

Frågor om skola

9. Hur trivs du på din skola?

Mycket bra [1]

Bra [2]

Varken eller [3]

Dåligt [4]

Mycket dåligt [5]

10. Vad trivs du bäst med i skolan?

Undervisning [1]

Kompisar [2]

Skolmiljö [3]

Lärare [4]

Övrig skolpersonal [5]

Skolmaten [6]

Annat alternativ: _____ [7]

11. Vad trivs du sämst med i skolan?

Undervisning [1]

Kompisar [2]

Skolmiljö [3]

Lärare [4]

Övrig skolpersonal [5]

Skolmaten [6]

Annat alternativ: _____ [7]

12. Känner du dig trygg i skolan?

Ja [1]

Nej [2]

13. Brukar du skolka?	☐ Nej [1] (Gå vidare till fråga 15)	☐ Ja, någon gång per termin [2]	☐ Ja, en gång i månaden [3]	☐ Ja, 2-3 gånger i månaden [4]
	☐ Ja, flera gånger i veckan [5]			

Fyll i fråga 14 om du har svarat Ja, dvs ett av alternativen 2-5, på fråga 13!

14. Om ja, vad beror det på?

15. Har du haft någon undervisning om alkohol, narkotika och tobak (ANT) det här läsåret (dvs under höst- eller vårterminen)?	☐ Nej [1]	☐ Ja, någon enstaka timme [2]	☐ Ja, några timmar [3]	☐ Ja, sammanlagt ungefär en dag [4]
	☐ Ja, sammanlagt ungefär 2-3 dagar [5]	☐ Ja, sammanlagt ungefär en vecka [6]	☐ Ja, sammanlagt mer än en vecka [7]	
16. Tycker du att undervisningen om alkohol, narkotika och tobak (ANT) har varit bra eller dålig?	☐ Mycket bra [1]	☐ Bra [2]	☐ Varken bra eller dålig [3]	☐ Dålig [4]
	☐ Mycket dålig [5]	☐ Har inte haft någon ANT-undervisning [6]		

Frågor om tobak

17. Röker du cigaretter? Välj ett alternativ!	☐ Nej, har aldrig rökt [1]	☐ Nej, har bara provat [2]	☐ Nej, har slutat [3]	☐ Ja, men bara ibland [4]
	☐ Ja, feströker [5]	☐ Ja, nästan varje dag [6]	☐ Ja, varje dag [7]	
18. Snusar du? Välj ett alternativ!	☐ Nej, har aldrig snusat [1]	☐ Nej, har bara provat [2]	☐ Nej, har slutat [3]	☐ Ja, men bara ibland [4]
	☐ Ja, nästan varje dag [5]	☐ Ja, varje dag [6]		

Fyll i fråga 19 om du röker eller snusar, dvs svarat ett av alternativen 4-7 på fråga 17 eller 18, gå annars till fråga 20!

19. Hur får du oftast tag på cigaretter och snus? Välj ett alternativ!	☐ Köper själv [1]	☐ Köper av kompisar [2]	☐ Blir bjuden av kompisar [3]	☐ Från mina föräldrar (med lov) [4]
	☐ Tar hemma utan lov [5]	☐ Från annan myndig person som köper ut [6]	☐ Från annan myndig person som bjuder [7]	☐ På annat sätt: _____ [8]

Frågor om alkohol

20. Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit någon alkoholhaltig dryck (öl, alkohölsk, starkcider, vin eller sprit)? Räkna inte med lättöl eller lättcider.

Nej [1]

Ja, en gång [2]

Ja, flera gånger [3]

21. Har du druckit någon alkoholhaltig dryck under de senaste 7 dagarna? Räkna inte med lättöl eller lättcider.

Nej [1]

Ja [2]

22. Har du någon gång druckit så mycket alkohol att du känt dig berusad?

Nej [1] (Gå vidare till fråga 24)

Ja [2]

Fyll i fråga 23 om du har svarat Ja på fråga 22.

23. Om du har varit berusad, var skedde det första gången?

I skolan [1]

På fritidsgården [2]

Hos vänner [3]

På disco/krogen/fest [4]

Annat alternativ: _____ [5]

24. Har dina föräldrar någon gång bjudit dig på alkohol hemma? OBS! Ej lättcider eller lättöl.

Nej [1]

Ja [2]

25. Hur ofta dricker du alkoholhaltiga drycker?

Aldrig [1]

Har smakat [2]

Har testat en gång [3]

Sällan [4]

Räkna inte med lättöl eller lättcider. Välj ett alternativ!

Någon gång i månaden [4]

En gång i veckan [5]

Några gånger i veckan [6]

Dagligen [7]

26. Hur många glas, dvs öglas, vinglas, drinkglas eller snapsglas dricker du på en typisk dag då du dricker alkohol?

Dricker inte alkohol [1] (Gå vidare till fråga 41)

Ett till två glas [2]

Tre till fyra glas [3]

Fem till sju glas [4]

Åtta eller flera glas [5]

(Räkna flaskor med starköl, starkcider, mellancider och folköl som ett glas och burkar som ett och ett halvt glas.)

27. Har du någon gång under de senaste 12 månaderna druckit hembränt?

Nej [1]

Ja [2]

28. Vad dricker du oftast när du dricker alkohol?

Folköl/mellancider [1]

Starköl [2]

Vin [3]

Starkcider/alkohölsk [4]

Välj ett alternativ!

Starksprit [5]

Hembränt [6]

29. Om du dricker alkohol hur får du oftast tag på alkohol?

Via förälder [1]

Via kompis [2]

Via syskon [3]

Via annan vuxen [4]

Välj ett alternativ!

Tar hemma utan lov [5]

Köper själv [6]

Annat alternativ: _____ [7]

30. Alkoholen jag vanligtvis dricker är ... Välj ett alternativ!

från Systembolaget [1]

smuggeldricka [2]

direkt- eller privatimport [3]

31. Varför dricker du alkohol?

Det är lättare att släppa loss [1]

Jag blir mer självsäker [2]

Alla andra gör det [3]

Livet blir roligare [4]

Välj ett alternativ!

Flykt bort [5]

Mår dåligt [6]

Annat alternativ: _____ [7]

32. Känner dina föräldrar till att du dricker alkohol? OBS! Ej lättcider eller lättöl.

Nej, det gör de inte [1]

Ja, men bara en liten del av det jag dricker [2]

Ja, de känner i princip till allt jag dricker [3]

Har du någonsin råkat ut för följande problem pga att du druckit alkohol?	Nej [1]	Ja [2]
33. Grälat	☐	☐
34. Bråkat eller slagits	☐	☐
35. Råkat ut för olycka eller skadats	☐	☐
36. Blivit av med pengar eller värdesaker	☐	☐
37. Förstört saker eller kläder	☐	☐
38. Haft oönskat sex	☐	☐
39. Haft oskyddat sex	☐	☐
40. Råkat i bråk med polisen	☐	☐

41. Vad skulle du göra om din kompis blev för onykter? (Välj ett alternativ, det som passar bäst)

Ringa hans/hennes föräldrar [1]
 Ta hand om honom/henne [2]
 Kontakta polisen [3]
 Jag skulle inte bry mig [4]

Utgå ifrån att han/hon klarar sig själv [5]
 Kontakta fritidsledare/fältare [6]
 Annat alternativ: _____ [7]

Frågor om sniffning

42. Har du någon gång provat att sniffa (t ex lösningsmedel, lim, tändargas eller bensin)?

Nej [1] (Gå vidare till fråga 44)
 Ja, en gång [2]
 Ja, flera gånger [3]

Fyll i fråga 43 om du har svarat Ja på fråga 42.

43. Om ja, vad har du provat att sniffa?

_____

Frågor om narkotika

44. Vet du var du kan få tag på narkotika?

Nej [1]
 Ja [2]

45. Har du någon gång haft tillfälle att testa narkotika?

Nej [1]
 Ja [2]

46. Har du någon gång använt narkotika?

Nej [1] (Gå vidare till fråga 54)
 Ja [2] (Gå vidare till fråga 47)

47. Om ja, vilka narkotiska preparat har du testat/använt?

Hasch/Marijuana [1]
 Amfetamin [2]
 Rohypnol [3]
 Ecstasy [4]

GHB/GBL [5]
 Rökheroïn [6]
 Heroïn som injiceras [7]
 Lugnande medel som ej ordinerats av läkare (ex.vis Citodon) [8]

Annan typ av narkotika, nämligen: _____ [9]

48. Om ja, var skaffade du de narkotiska preparaten någonstans? (Du kan välja flera alternativ)

I skolan [1]
 På fritidsgården [2]
 Hos vänner [3]
 Via kontakter [4]

På disco/krogen/fest [5]
 Blev bjuden [6]
 Internet [7]
 Langade själv [8]

Annat alternativ: _____ [9]

49. Om ja, var du alkoholpåverkad när du testade att ta narkotika?

Nej [1]
 Ja [2]

50. Hur ofta använder du narkotiska preparat? Välj ett alternativ!

Har testat en gång [1]
 Har testat några ggr [2]
 Mer sällan än en gång i månaden [3]
 Någon gång i månaden [4]

En gång i veckan till dagligen [5]
 Använde droger förut, men gör det ej längre [6]

51. Hur kommer det sig att du har testat narkotiska preparat? _____

Fyll i fråga 52 om du använder narkotiska preparat oftare än att "ha testat några ggr".

52. Vad är det som gör att du använder narkotiska preparat? _____

53. Är någon av dina föräldrar medveten om att du har tagit narkotiska preparat? Nej [1] Ja [2]

Frågor om dopning

54. Har du testat att ta dopningspreparat? Nej [1] Ja [2]

Blandade frågor

55. Har du åkt bil med någon alkoholpåverkad/narkotikapåverkad förare? Nej [1] Ja [2]

56. Har du själv kört moped eller bil narkotikapåverkad eller med alkohol i kroppen? Nej [1] Ja [2]

57. Tycker du att det är okej att köra bil/moped narkotikapåverkad eller med alkohol i kroppen? Nej [1] Ja [2]

Hur gammal var du när du första gången...

	Har aldrig gjort det	11 eller yngre	12 år	13 år	14 år	15 år	16 år	17 år	18 år
58. Drack en alkoholhaltig dryck	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
59. Blev berusad	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
60. Rökte en hel cigarett	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
61. Provade att snusa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
62. Provade narkotiska preparat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

63. Om du skulle gå ut ensam sent en kväll i Vänersborgs centrum, skulle du då känna dig Mycket trygg [1] Ganska trygg [2] Ganska otrygg [3] Mycket otrygg [4]

Tack för att du har besvarat enkäten!